NÁVRHY GENERÁLNEHO ADVOKÁTA
PAOLO MENGOZZI
prednesené 6. novembra 2008 [1]

Obsah

I — Súvislosti, konanie a žalobné návrhy . . . . . I - 5850

II — Právna analýza . . . . . I - 5852

A — Úvodné poznámky . . . . . I - 5852

B — O prvom odvolacom dôvode: porušenie práva na obranu, pokiaľ ide o prisúdenie postavenia vodcu kartelu spoločnosti ADM . . . . . I - 5853

1. Posúdenie Súdom prvého stupňa . . . . . I - 5853

2. Tvrdenia účastníkov konania . . . . . I - 5854

3. Posúdenie . . . . . I - 5856

C — O žalobe podanej voči napadnutému rozhodnutiu: posúdenie v súvislosti s porušením práva na obranu, pokiaľ ide o prisúdenie postavenia vodcu kartelu spoločnosti ADM . . . . . I - 5863

D — O druhom odvolacom dôvode týkajúcom sa porušenia procesných záruk v dôsledku použitia správy FBI ako dôkazu o tom, že spoločnosť ADM bola vodcom kartelu . . . . . I - 5865

1. Posúdenie Súdnym dvorom . . . . . I - 5865

2. Tvrdenia účastníkov konania . . . . . I - 5867

3. Posúdenie . . . . . I - 5870

a) Výklad napadnutého rozsudku . . . . . I - 5870

b) Správnosť kritérií použitých pri analýze v napadnutom rozsudku . . . . I - 5872

1 — Jazyk prednesu: taliančina.

i) O neexistencii všeobecného zákazu použitia dôkazu Komisiou predloženého v inom konaní ako v tom, ktoré vedie samotná Komisia . . I - 5873

ii) O porušení osobitných procesných záruk . . . . . I - 5876

— O existencii podmienok, ktoré sú predpokladom toho, aby Komisia mohla použiť dôkazy získané v inom, ako vo svojom vlastnom konaní: dodržanie procesných práv . . . . . I - 5877

— Kritériá stanovené Súdom prvého stupňa týkajúce sa *modus operandi*, ktorý Komisia musí dodržať, aby zabezpečila dodržanie procesných práv a použitie týchto kritérií v prejednávanej veci . . I - 5880

E — O žalobe proti napadnutému rozhodnutiu: o tom, či Komisia bola oprávnená použiť správu FBI ako dôkaz preukazujúci, že ADM bola vodcom kartelu . . . I - 5887

F — Odvolacie dôvody (tretí, štvrtý a piaty) týkajúce sa písomnej výpovede spoločnosti Cerestar . . . . . I - 5887

G — Žaloba proti napadnutému rozhodnutiu: o tom, či Komisia dostatočne preukázala, že ADM bola jedným z vodcov kartelu . . . . . I - 5889

H — Šiesty odvolací dôvod týkajúci sa toho, že ukončenie účasti spoločnosti ADM v karteli po zásahu protimonopolných orgánov Spojených štátov sa nepovažovalo za poľahčujúcu okolnosť . . . . . I - 5890

1. Posúdenie Súdnym dvorom . . . . . I - 5890

2. Tvrdenia účastníkov konania . . . . . I - 5892

3. Posúdenie . . . . . I - 5892

I — Deviaty odvolací dôvod týkajúci sa skutočného vplyvu kartelu na trh . . . . . I - 5895

1. Posúdenie Súdnym dvorom . . . . . I - 5895

2. Tvrdenia účastníkov konania . . . . . I - 5896

3. Posúdenie . . . . . I - 5897

J — Odvolacie dôvody (siedmy a ôsmy) týkajúce sa porušenia zásady ochrany legitímnych očakávaní v súvislosti s posúdením spolupráce ADM počas správneho konania . . . . . I - 5901

1. Odvolací dôvod týkajúci sa tvrdení, ktoré pracovníci Komisie urobili počas správneho konania . . . . . I - 5902

2. Odvolací dôvod týkajúci sa údajného porušenia podmienok stanovených v časti B oznámenia o spolupráci . . . . . I - 5903

K — O žalobe proti napadnutému rozhodnutiu: o tom, či sa ADM má podľa časti B písm. b) oznámenia o spolupráci považovať za prvý podnik, ktorý Komisii poskytol rozhodujúce dôkazy o existencii kartelu . . . . . I - 5904

L — Opätovné stanovenie výšky pokuty uloženej spoločnosti ADM . . . . . I - 5909

M — O trovách . . . . . I - 5909

III — Návrh . . . . . I - 5910

I — Súvislosti, konanie a žalobné návrhy

1. V článku 1 rozhodnutia 2002/742/ES z 5. decembra 2001 (ďalej len „napadnuté rozhodnutie“) [2] Komisia v rámci konania podľa nariadenia Rady č. 17 zo 6. februára 1962 [3] vyslovila záver, že spoločnosť Archer Daniels Midland Co. (ďalej len „ADM“) a ďalšie spoločnosti porušili ustanovenia článku 81 ods. 1 ES a článku 53 ods. 1 Dohody o Európskom hospodárskom priestore (EHP) tým, že sa zúčastnili na trvajúcej dohode a/alebo na zosúladenom postupe v odvetví kyseliny citrónovej.

2. V bode 158 napadnutého rozhodnutia Komisia vymedzila tieto skutočnosti relevantné pre jej zistenie o porušení v tejto veci: prideľovanie trhov a kvót častí trhu, zmrazenie/obmedzenie/uzavretie výrobných kapacít, dohoda o zvýšeniach cien, označenie výrobcu, ktorý mal „viesť“ zvýšenia cien na každom národnom trhu, distribúcia zoznamov aktuálnych a budúcich cieľových cien s cieľom koordinovať zvýšenia ceny, vypracovanie a zavedenie systému oznamovania údajov a kontrolného systému s cieľom uplatnenia obmedzujúcich dohôd, delenie alebo prideľovanie zákazníkov, účasť na pravidelných stretnutiach alebo iné kontaktovanie s cieľom dohodnúť a zaviesť vyššie uvedené obmedzenia a/alebo zmeniť ich v závislosti od situácie.

3. V článku 3 napadnutého rozhodnutia sa podnikom zodpovedným za porušenie uložili

2 — Rozhodnutie Komisie o konaní podľa článku 81 Zmluvy ES a článku 53 Dohody EHP (vec COMP/E-1/36.604 — Kyselina citrónová) (Ú. v. ES L 239, s. 18).

3 — Prvé nariadenie implementujúce články [81] a [82] zmluvy (Ú. v. ES 13, s. 204; Mim. vyd. 08/001, s. 3) v platnom znení.

pokuty. Pri výpočte pokút Komisia použila — hoci to výslovne neuviedla — metódu stanovenú v Usmerneniach z roku 1998 k metóde stanovovania pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy ESUO (ďalej len „usmernenia“) [4] a v prípade potreby použila aj — a výslovne odkázala na — oznámenie Komisie o neuložení alebo znížení pokút v prípadoch kartelov (ďalej len „oznámenie o spolupráci“) [5].

4. Pokuta uložená ADM predstavovala 39,69 milióna eur.

5. Pri určovaní výšky pokút Komisia vo svojom posúdení závažnosti porušenia prihliadla predovšetkým na skutočnosť, že kartel mal skutočný vplyv na trh s kyselinou citrónovou v EHP. K základnej výške pokuty pre ADM stanovenej na 58,8 milióna eur na základe závažnosti a trvania porušenia, Komisia uplatnila 35-percentné zvýšenie z dôvodu priťažujúcich okolností spočívajúcich v tom, že spoločnosť ADM spolu s ďalšou spoločnosťou mala v rámci kartelu postavenie vodcu. Okrem toho v súvislosti so spoločnosťou ADM sa zamietla možnosť stanovená v časti B oznámenia o spolupráci — „neuloženie alebo veľmi významné zníženie pokuty“, ktorá by jej bola uložená v prípade nespolupráce — a namiesto toho sa poskytla spoločnosti Cerestar Bioproducts BV (ďalej len „Cerestar“). Komisia zastávala názor, že prvou spoločnosťou, ktorá v zmysle časti B písm. b) oznámenia o spolupráci poskytla rozhodujúce dôkazy o existencii kartelu, nebola ADM, ale spoločnosť Cerestar, a že ADM ako vodca kartelu zároveň nesplnila podmienky podľa časti B písm. e) uvedeného oznámenia. Komisia však ADM poskytla „podstatné zníženie“ pokuty (50 %) podľa časti D uvedeného oznámenia.

6. Vo svojej žalobe podanej do kancelárie Súdu prvého stupňa Európskych spoločenstiev (ďalej len „Súd prvého stupňa“) 28. februára 2002 ADM tvrdila po prvé, že treba zrušiť článok 1 napadnutého rozhodnutia v rozsahu, v akom sa v ňom konštatuje, že ADM porušila článok 81 ES a článok 53 Dohody EHP tým, že sa zúčastnila na znížení výrobnej kapacity na relevantnom trhu a na označení výrobcu, ktorý mal „viesť“ zvýšenia cien v príslušnom národnom segmente tohto trhu, a po druhé, že treba zrušiť článok 3 uvedeného rozhodnutia v rozsahu, v akom sa týka ADM, prípadne ho zmeniť tak, aby sa pokuta uložená ADM zrušila alebo znížila.

4 — Ú. v. ES C 9, s. 3.
5 — Ú. v. ES C 207, s. 4.

7. Rozsudkom z 27. septembra 2006 (ďalej len „napadnutý rozsudok“) [6] Súd prvého stupňa vyhovel návrhu ADM na čiastočné zrušenie článku 1 napadnutého rozhodnutia, ale zamietol jej návrhy týkajúce sa pokuty, ktorá jej bola uložená v článku 3 uvedeného rozhodnutia, a zaviazal Komisiu na náhradu jednej desatiny trov konania spoločnosti ADM a spoločnosť ADM na náhradu zvyšnej časti svojich vlastných trov a trov Komisie.

8. Návrhom podaným do kancelárie Súdneho dvora 11. decembra 2006 ADM podala odvolanie proti uvedenému rozsudku, v ktorom navrhovala, aby ho Súdny dvor zrušil v rozsahu, v akom sa v ňom zamieta žaloba spoločnosti ADM proti napadnutému rozhodnutiu a aby zrušil aj článok 3 uvedeného rozhodnutia v rozsahu, v akom sa týka ADM, alebo ho zmenil tak, aby sa zrušila alebo znížila pokuta uložená ADM, alebo alternatívne, vrátil vec Súdu prvého stupňa na rozhodnutie v súlade so zásadami Súdneho dvora a aby každopádne zaviazal Komisiu na náhradu trov oboch konaní.

9. Komisia navrhuje, aby Súdny dvor zamietol odvolanie a zaviazal ADM na náhradu trov konania.

10. Zástupcovia účastníkov konania predniesli svoje vyjadrenia na pojednávaní 8. mája 2008.

II — Právna analýza

A — *Úvodné poznámky*

11. Na podporu svojho odvolania ADM predkladá deväť odvolacích dôvodov týkajúcich sa stanovenia výšky pokuty, ktorá jej bola uložená.

12. V prvých piatich odvolacích dôvodoch ADM kritizuje posúdenie, ktoré Súd prvého stupňa viedlo k tomu, aby zamietol jej tvrdenia proti 35-percentnému zvýšeniu, ktoré Komisia uplatnila k základnej sume pokuty z dôvodu priťažujúcich okolností spočívajúcich konkrétne v tom, že spoločnosť ADM mala v rámci kartelu s kyselinou citrónovou postavenie vodcu. Prvý z týchto odvolacích dôvodov sa týka skutočnosti, že Súd prvého stupňa neurčil, že právo na obranu spoločnosti ADM bolo porušené, pretože počas správneho konania nemohla namietať voči tejto priťažujúcej okolnosti alebo voči skutočnostiam, ktoré s ňou súviseli. Zvyšné štyri odvolacie dôvody sú na druhej strane z rozličných dôvodov namierené voči posúdeniam Súdu prvého stupňa, z ktorých vychádzal pri zamietnutí tvrdenia ADM, podľa ktorého na

6 — Vec T-59/02, Archer Daniels Midland/Komisia, Zb. s. II-3627.

základe úvah uvedených v napadnutom rozhodnutí, ktoré tvorili základ pre prisúdenie postavenia vodcu práve spoločnosti ADM, nebolo možné také prisúdenie odôvodniť.

B — *O prvom odvolacom dôvode: porušenie práva na obranu, pokiaľ ide o prisúdenie postavenia vodcu kartelu spoločnosti ADM*

1. Posúdenie Súdom prvého stupňa

13. Posledné štyri odvolacie dôvody sa týkajú neprijatia existencie poľahčujúcich okolností, posúdenia skutočného vplyvu kartelu na trh a posúdenia spolupráce, ktorú spoločnosť ADM poskytla Komisii počas správneho konania.

14. Hneď na začiatok musím uviesť, že niektoré z odvolacích dôvodov považujem za dôvodné, a niektoré body napadnutého rozsudku by teda mali byť zrušené, a zastávam názor, že vzhľadom na stav konania Súdny dvor môže podľa prvého odseku článku 61 svojho štatútu vydať konečné rozhodnutie vo veci, ako to ADM navrhuje. Pre zjednodušenie, vzhľadom na množstvo odvolacích dôvodov, po preskúmaní dôvodov, ktoré považujem za dôvodné, ihneď preskúmam aj relevantné žalobné dôvody, ktoré boli predložené v prvostupňovom konaní a boli zamietnuté v častiach napadnutého rozsudku, ktorého zrušenie sa navrhuje.

15. Spoločnosť ADM pred Súdom prvého stupňa tvrdila, že Komisia porušila jej právo na obranu, pretože obvinenie, že bola jedným z vodcov kartelu jej nebolo predložené počas správneho konania a v oznámení o výhradách neboli uvedené skutočnosti (najmä tie, ktoré sa týkali úlohy, ktorú niektorí predstavitelia ADM zohrávali na stretnutiach kartelu), ktoré odôvodňovali toto obvinenie v napadnutom rozhodnutí. Spoločnosť ADM rovnako tvrdila, že počas uvedeného konania nemala možnosť sa vyjadriť k použitiu dôkazov na podporu uvedeného obvinenia, ktorými bola jednak správa Federálneho úradu pre vyšetrovanie Spojených štátov amerických (FBI) týkajúca sa výpovedí, ktoré urobil bývalý predstaviteľ ADM pred agentmi FBI 11. a 12. októbra 1996 (ďalej len „správa FBI“), a jednak písomná výpoveď z 18. marca 1999, ktorú spoločnosť Cerestar [7] zaslala Komisii (ďalej len „písomná výpoveď Cerestar“).

7 — V napadnutom rozhodnutí sa spomína výpoveď Cerestar z 25. marca 1999. Neexistujú však dve samostatné výpovede, ale len jedna. Z bodu 371 napadnutého rozsudku vyplýva, že výpoveď Cerestar je z 18. marca 1999, ale bola oznámená 25. marca 1999.

16. Súd prvého stupňa sa v prvom rade odvolal na rozsudok Súdneho dvora vo veci Musique diffusion française a i./Komisia [8], podľa ktorého, pokiaľ Komisia výslovne uvedie v oznámení o výhradách, že bude skúmať, či je potrebné udeliť dotknutým podnikom pokutu, a označí hlavné skutkové a právne okolnosti spôsobilé viesť k pokute, akými sú napríklad závažnosť a dĺžka trvania predpokladaného porušovania a skutočnosť, že bolo spáchané „úmyselne alebo z nedbanlivosti“, naplní svoju povinnosť dodržať právo podnikov byť vypočutý a tým im poskytuje údaje nevyhnutné na ich obhajobu nielen proti zisteniu porušovania, ale aj proti udeleniu pokuty. [9]

17. Súd prvého stupňa následne odmietol tvrdenia ADM a vyjadril názor, že Komisia v oznámení o výhradách uviedla hlavné skutkové a právne okolnosti, ktoré odôvodňovali pokutu, ktorú plánovala uložiť ADM, a uviedol, že „rešpektovanie práva dotknutých podnikov na obhajobu nezaväzuje Komisiu, aby v oznámení o výhradách uviedla presnejšie spôsob, akým prípadne použije každý z týchto prvkov na určenie úrovne pokuty“. Odvolávajúc sa na rozsudok Michelin/Komisia [10], konštatoval okrem iného, že „Komisia nemusela uviesť, či spoločnosť ADM bolo možné považovať za vodcu kartelu alebo to aké zvýšenie pokuty možno uplatniť v prípade pokuty uloženej spoločnosti ADM z tohto dôvodu“. Pokiaľ ide o použitie správy FBI a písomnej výpovede Cerestar ako dôkazov, Súd prvého stupňa uviedol, že „Komisia pripojila tieto dokumenty k oznámeniu o výhradách a že účastníci sa tak mohli k tomuto bodu vyjadriť, aj pokiaľ ide o ich použitie ako dôkazov“. [11]

2. Tvrdenia účastníkov konania

18. V odvolacom dôvode, ktorý je predmetom preskúmania na tomto mieste, ADM tvrdí, že Súd prvého stupňa porušil zásadu ochrany práva na obranu, keď prijal záver, že Komisia vo svojom oznámení o výhradách nemusela informovať adresáta o tom, že posudzuje možnosť, že tento adresát je vodcom kartelu a že nebola povinná uviesť skutočnosti, o ktoré sa toto zistenie mohlo opierať. ADM navyše dodáva, že druhý z týchto záverov nebol dostatočne odôvodnený.

19. Podľa názoru ADM je postavenie vodcu kartelu jednou zo základných skutkových okolností, ktoré charakterizujú závažnosť konania podniku, ktorý sa porušenia dopustil, a musí sa uviesť v oznámení o výhradách [12] aj z toho dôvodu, že zvýšenie, ktoré Komisia

8 — Rozsudok zo 7. júna 1983, 100/80 až 103/80, Zb. s. 1825, bod 21.

9 — Napadnutý rozsudok, bod 434.

10 — Rozsudok z 9. novembra 1983, 322/81, Zb. s. 3461, bod 20.

11 — Napadnutý rozsudok, body 436 a 438 až 439.

12 — V tejto súvislosti sa ADM odvoláva na rozsudky Súdu prvého stupňa z 20. marca 2002, HFB a i./Komisia, T-9/99, Zb. s. II-1487, body 316 až 317; LR AF 1998/Komisia, T-23/99, Zb. s. II-1705, body 203 až 205, a z 8. júla 2004, Corus UK/Komisia, T-48/00, Zb. s. II-2325, bod 153.

uplatní pri takejto priťažujúcej okolnosti, zvyčajne predstavuje 30 až 50 % výšky pokuty.

20. Podľa ADM sa navyše skutočnosti, ktoré tvoria základ pre prisúdenie postavenia vodcu kartelu, musia uviesť v oznámení o výhradách alebo sa musia dať náležite odvodiť aspoň z dokumentov, ktoré sú k nemu pripojené. [13] V prejednávanej veci sa však tieto skutočnosti neuviedli ani v oznámení o výhradách, ani ich nebolo možné odvodiť z dokumentov k nemu pripojených, keďže: a) Komisia v oznámení o výhradách výslovne uviedla, že pri výpočte výšky pokuty a predovšetkým pri posúdení úlohy každého podniku, prihliadne na skutočnosti uvedené v oznámení o výhradách; b) z dôvodu komplexnosti skutočností bolo ťažké určiť vodcu kartelu, ako sa uviedlo aj v napadnutom rozhodnutí (odôvodnenie č. 273) a v napadnutom rozsudku (bod 300); c) počas správneho konania Komisia v súvislosti s ADM naznačila, že by sa na ňu mohla vzťahovať možnosť podľa časti B oznámenia o spolupráci, a tým u ADM vyvolala dojem, že ADM nepovažovala za jedného z vodcov kartelu; d) od podniku nemožno požadovať, aby preskúmal a prostredníctvom dôkazov o opaku vyvrátil každú skutočnosť vymedzenú v obsiahlych dokumentoch pripojených k oznámeniu o výhradách bez toho, aby sa mu v tomto smere neporadilo; keby to tak bolo, podnik by mohol prísť o možnosť využiť časť B oznámenia o spolupráci, ktorá predpokladá okrem iného nepretržitú a úplnú spoluprácu zo strany podniku.

13 — Rozsudok Súdu prvého stupňa z 10. marca 1992, Shell/Komisia, T-11/89, Zb. s. II-757, bod 62.

21. Komisia tvrdí, že výhrady ADM sú nedôvodné. Zakladajú sa na klamlivých rozdieloch medzi skutočnosťou vodcu kartelu a dôsledkami tejto vedúcej úlohy na výpočet pokuty. Spoločnosti ADM unikla skutočnosť, že úloha vodcu má vplyv na výšku pokuty, nie na konštatovanie porušenia. Komisia preto v oznámení o výhradách nemusí podrobne uvádzať „skutočnosti, ktoré sú v podstate očakávaním výšky pokuty“. Práve naopak, v tejto veci podľa Komisie stačilo uviesť — ako aj urobila — že pri posúdení závažnosti porušenia vezme do úvahy postavenie jednotlivých podnikov v karteli.

22. Komisia uvádza, že správa FBI a písomná výpoveď Cerestar patrili medzi osem dokumentov, ktoré boli pripojené k oznámeniu o výhradách.

23. Dodáva, že úloha ADM v karteli sa uvádza v hlavnej časti oznámenia o výhradách (s odvolaním sa napríklad na body 63, 71, 84, 85, 93, 94 a 104 oznámenia o výhradách). Okrem toho ADM v odpovedi na toto oznámenie uviedla výslovný odkaz na správu FBI aj na písomnú výpoveď Cerestar, poskytla komplexné vyjadrenie k svojej úlohe a zamietla názor, že bola vodcom alebo organizátorom, pričom sa na podporu tohto tvrdenia odvolávala na správu FBI. To je dôkazom toho, že ADM si mohla pripraviť vlastnú obranu na základe obsahu oznámenia o výhradách.

3. Posúdenie

24. Hoci existuje niekoľko ojedinelých tvrdení o opaku, [14] možno považovať za ustálenú judikatúru, že podniky, ktoré sú predmetom konania o údajnom porušení pravidiel hospodárskej súťaže Zmluvy ES, majú právo, aby ich Komisia vypočula nielen v súvislosti s existenciou údajných porušení, ale aj v súvislosti s uložením pokuty a kritériami jej uloženia.

25. Ako Súd prvého stupňa uviedol v napadnutom rozsudku, Súdny dvor rozhodol, že pokiaľ Komisia výslovne uvedie v oznámení o výhradách, že bude skúmať, či je potrebné udeliť dotknutým podnikom pokutu, a označí hlavné skutkové a právne okolnosti spôsobilé viesť k pokute, akými sú napríklad závažnosť a dĺžka trvania predpokladaného porušovania a skutočnosť, že bolo spáchané „úmyselne alebo z nedbanlivosti“, naplní svoju povinnosť dodržať právo podnikov byť vypočutý, a tým im poskytuje údaje nevyhnutné na ich obhajobu nielen proti zisteniu porušovania, ale aj proti udeleniu pokuty. [15]

26. Zdá sa, že Súdny dvor sa do istej miery odchýlil, okrem iného v rozsudku Michelin/Komisia [16], od návrhov, ktoré urobil generálny advokát Verloren Van Themaat, podľa ktorého „je zjavné, že Komisia v samotnom administratívnom konaní nemôže uviesť, aká bude pokuta alebo *kritériá pre jej posúdenie*, keďže stupeň zavinenia alebo nedbanlivosti možno určiť až na konci administratívneho konania“. [17] Pokiaľ ide o kritériá pre stanovenie pokuty Súdny dvor považoval za nevyhnutné konštatovať v uvedenom rozsudku, že „v oznámení o výhradách… Komisia výslovne uviedla, že mala v úmysle [dotknutému podniku] uložiť pokutu vo výške, ktorá sa mala stanoviť s prihliadnutím na trvanie a závažnosť porušenia, *ktoré považovala za závažné*“, a tým uvedenému podniku poskytla „príležitosť brániť sa nielen voči konštatácii o porušení, ale aj voči uloženiu pokuty“. [18]

14 — Pozri rozsudky z 15. októbra 2002, Limburgse Vinyl Maatschappij a i./Komisia (PVC II), C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P (Zb. s. I-8375, bod 91), podľa ktorých „kritériá práva na obranu stanovené v nariadeniach č. 17 a 99/63… sú *obmedzené* len na otázky týkajúce sa pravdivosti a relevancie tvrdených skutočností a okolností a dokumentov použitých Komisiou na podporu jej tvrdenia, že *došlo k porušeniu práva hospodárskej súťaže*“ (kurzívou zvýraznil generálny advokát).

15 — Rozsudky Musique diffusion française a i./Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 8, bod 21, a z 28. júna 2005, Dansk Rørindustri a i./Komisia, C-189/02 P, C-202/02 P, C-205/02 P až C-208/02 P a C-213/02 P, Zb. s. I-5425, bod 428.

16 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 10.

17 — Návrhy z 21. júna 1983 k rozsudku Michelin/Komisia, už citovanému v poznámke pod čiarou 10, bod 7. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

18 — Rozsudok Michelin/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 10, bod 20. Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

27. V novšom rozsudku Showa Denko/Komisia [19] Súdny dvor úplne jednoznačne uviedol, že podniky, ktoré sú účastníkmi konania o údajnom porušení článku 81 ES, majú „právo byť vypočuté nielen k podstate pokuty, ale aj ku každej okolnosti, ktorú [Komisia navrhuje] zohľadniť pri stanovení pokút".

28. Judikatúra, na ktorú som sa odvolal v bode 25, je formulovaná tak trochu všeobecne a neposkytuje nijaké usmernenie pokiaľ ide o to, čo sa má chápať pod „hlavnými skutkovými a právnymi okolnosťami", ktoré sa týkajú pokuty a musia zjavne vyplývať z oznámenia o výhradách; neposkytuje nijaké usmernenie, najmä pokiaľ ide o to, či stačí, aby Komisia v oznámení o výhradách uviedla, že pri rozhodovaní o uložení pokuty a o jej výške prihliadne na závažnosť, trvanie a subjektívny faktor údajného porušenia, alebo na druhej strane, či treba, aby poskytla podrobnosti posúdenia každého z uvedených aspektov.

29. Je nesporné, že za dostatočné sa nemôže považovať len abstraktné odvolanie sa Komisie na závažnosť, trvanie a subjektívny faktor údajného porušenia. Ako Súd prvého stupňa uviedol, „povinnosť uviesť údaj o závažnosti a úmyselnej alebo nedbanlivostnej povahe porušenia by bola bezvýznamná v prípade, že by na to postačovalo jednoduché parafrázovanie článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17". [20] Pokiaľ ide o trvanie porušenia, Súdny dvor už jednoznačne uviedol, že sa musí uviesť v oznámení o výhradách. [21]

30. Na druhej strane sa dá na základe judikatúry vylúčiť, aby dodržiavanie práv podniku na obranu znamenalo, že sa mu v oznámení o výhradách musia poskytnúť podrobnosti o spôsobe, akým Komisia plánuje použiť každú z uvedených „skutkových a právnych okolností" pri stanovení výšky pokuty. Poskytnutie údajov týkajúcich sa výšky predpokladaných pokút v čase, keď podniky neboli vyzvané uplatniť svoje pripomienky k výhradám, ktoré voči nim boli vznesené, by totiž znamenalo predvídanie rozhodnutia Komisie neprimeraným spôsobom. [22]

31. Vzhľadom na to, že v oznámení o výhradách sa musí uviesť trvanie porušenia a skutočnosť, či k nemu došlo úmyselne alebo z nedbanlivosti, v šedej zóne, ktorá existuje medzi týmito dvoma krajnými riešeniami, treba určiť, či stačí, aby Komisia v oznámení o výhradách vymenovala kritériá pre stanovenie závažnosti porušenia, z ktorých má v úmysle vychádzať, alebo či je potrebné špecifikovať posúdenie, ktoré má v úmysle vykonať pri uplatnení týchto kritérií.

19 — Rozsudok z 29. júna 2006, C-289/04 P, Zb. s. I-5859, bod 70.

20 — Rozsudok Corus UK/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 145.

21 — Rozsudok Musique diffusion française a i./Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 8, bod 15.

22 — Pozri rozsudky Michelin/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 10, bod 19; Musique diffusion française a i./Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 8, bod 21; Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 15, body 434 a 439, a z 10. mája 2007, SGL Carbon/Komisia, C-328/05 P, Zb. s. I-3921, bod 58.

Presnejšie povedané, stačilo, aby v prejednávanej veci Komisia v oznámení o výhradách uviedla — ako to aj urobila — že pri určení výšky jednotlivých pokút mala v pláne zohľadniť okrem iného postavenie každého z podnikov pri porušení (uvedenie kritéria) alebo mala už v oznámení o výhradách poukázať na to, že postavenie vodcu kartelu sa môže prisúdiť spoločnosti ADM (posúdenie pri použití kritéria)?

32. Zdá sa mi, že judikatúra Súdneho dvora neposkytuje použiteľné usmernenie k tejto otázke. To isté sa dá povedať aj o rozsudkoch Súdu prvého stupňa HFB a i./Komisia a LR AF 1998/Komisia, na ktoré sa spoločnosť ADM odvoláva na podporu druhého riešenia [23]. Je síce pravda, že v uvedených rozsudkoch Súd prvého stupňa poukázal na to, že v oznámení o výhradách zaslaných podnikom sa Komisia odvolala okrem iného na aktívnu úlohu [24] alebo vedúcu úlohu [25], ktorú zohrávali v dotknutom karteli — a ďalej uviedol, že „[a tým] Komisia v oznámení o výhradách opísala skutkové a právne okolnosti, o ktoré sa zamýšľala oprieť na účely určenia výšky pokút, a preto v tomto ohľade dodržala právo dotknutých podnikov byť vypočutý“ [26] [*neoficiálny preklad*], ale automaticky z toho nevyplýva, že Súd prvého stupňa považoval taký odkaz za nevyhnutný na dodržanie uvedeného práva.

33. Naopak treba pripustiť, že vo veci Corus UK/Komisia [27], na ktorú sa ADM rovnako odvoláva, Súd prvého stupňa zaujal tvrdší postoj, pokiaľ ide o povinnosti Komisie v súvislosti s obsahom oznámenia o výhradách a v podstate vyslovil názor, že na konkrétne kritérium kvality nestačilo len jednoducho odkázať bez uvedenia predbežného posúdenia vykonaného v súvislosti s týmto kritériom. Po konštatovaní, že Komisia „je povinná v oznámení o výhradách podať stručný predbežný odhad trvania údajného porušovania, jeho závažnosť a to, či za okolností tohto prípadu bolo porušenie úmyselné alebo z nedbanlivosti“, Súd prvého stupňa rozhodol, že v uvedenej veci bolo oznámenie o výhradách „postihnuté vadou, pretože v ňom Komisia neuviedla predbežnú klasifikáciu závažnosti tohto porušenia“, keďže neupresnila, či podľa jej názoru išlo o „závažné“ alebo „veľmi závažné“ porušenie v zmysle usmernení. [28] Súd prvého stupňa uviedol, že táto vada napriek tomu nebola dôvodom na zrušenie napadnutého rozhodnutia, keďže sa nepreukázalo, že keby táto vada neexistovala, ADM by vo svojom vyjadrení k oznámeniu o výhradách predložila tvrdenia, ktoré by boli značne rozdielne od skutočne uvedených tvrdení v jej vyjadrení, ktoré mali zľahčiť závažnosť spôsobeného porušenia. [29]

34. Kladiem si otázku, či by bol správnejší o niečo odlišnejší postoj. Namiesto toho, aby sa hneď na začiatku a abstraktne vymedzil

23 — Rozsudky už citované v poznámke pod čiarou 12.
24 — Rozsudok HFB a i./Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 316.
25 — Rozsudok LR AF 1998/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 204.
26 — Rozsudky HFB a i./Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 317, a LR AF 1998/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 205.
27 — Rozsudok už citovaný v bode 12 vyššie.
28 — Tamže, body 146, 151 a 153.
29 — Tamže, body 154 - 159.

rozsah povinností Komisie čo sa týka obsahu oznámenia o výhradách a následne rozhodovalo tom, či nedodržanie týchto povinností skutočne malo vplyv na právo na obranu, bolo by vhodnejšie odvodiť rozsah týchto povinností z potreby dodržania týchto práv.

35. Ak — ako to často potvrdzuje aj judikatúra a uvádza sa to aj bode 435 napadnutého rozsudku — „pokiaľ ide o stanovenie výšky pokút, právo dotknutých podnikov na obhajobu je pred Komisiou zaručené možnosťou podať pripomienky k dĺžke, závažnosti a predvídateľnosti protisúťažného charakteru porušovania“,[30] potom by Komisia mala mať povinnosti — a to len také — prostredníctvom ktorých by sa zabezpečilo, že ide o reálnu možnosť.

36. V tejto súvislosti sa domnievam, že ak Komisia v oznámení o výhradách uviedla — ako v tejto veci — že na účely uloženia pokuty podniku prihliadne pri posúdení závažnosti porušenia na úlohu, ktorú tento podnik zohrával v tajných dohodách uvedených v oznámení o výhradách, dotknutý podnik má dostatočnú možnosť predložiť pripomienky k záverom, ktoré sa odvodia zo skutočností predložených Komisiou, týkajúcich sa jeho úlohy a namietať napríklad voči tomu, že uvedené skutočnosti nepreukazujú, že zohrával aktívnu úlohu alebo bol dokonca vodcom.

37. Zastávam preto názor, že Súd prvého stupňa sa nedopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď konštatoval, že Komisia nemusela v oznámení o výhradách poukázať na to, že spoločnosť ADM mohla považovať za jedného z vodcov predmetného kartelu.

38. Pokiaľ ide o druhú časť tohto odvolacieho dôvodu týkajúcu sa toho, že v oznámení o výhradách sa neuviedli skutočnosti, na základe ktorých sa následne v napadnutom rozhodnutí vychádzalo pri označení spoločnosti ADM za vodcu kartelu, domnievam sa, že tvrdenia ADM treba sčasti prijať.

39. Skutočnosti, na ktoré sa ADM pri tejto časti odvolacieho dôvodu odvoláva, sú skutočnosti uvedené v odôvodneniach č. 265 a 266 napadnutého rozhodnutia, ktoré sa prevzali zo správy FBI a písomnej výpovede spoločnosti Cerestar. Podľa správy FBI jeden zo zástupcov spoločnosti ADM vypracoval mechanizmus dohody „G-4/5“, hral značne aktívnu úlohu na stretnutí 6. marca 1991 v Bazileji, kde vznikla dohoda o kyseline

30 — Tento názor, ktorý možno nájsť aj v iných rozsudkoch Súdu prvého stupňa (zo 6. októbra 1994, Tetra Pak/Komisia, T-83/91, Zb. s. II-755, bod 235; HFB a i./Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 312; LR AF 1998/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 12, bod 200; z 15. júna 2005, Tokai Carbon a i./Komisia, T-71/03, T-74/03, T-87/03 a T-91/03, bod 140; z 25. októbra 2005, Groupe Danone/Komisia, T-38/02, Zb. s. II-4407, bod 51, a z 15. marca 2006, BASF/Komisia, T-15/02, Zb. s. II-497, bod 49), potvrdil aj Súdny dvor v rozsudku SGL Carbon/Komisia, už citovanom v poznámke pod čiarou 22, bod 57.

citrónovej, bol považovaný za „Mudrca“ a zástupca spoločnosti Jungbunzlauer ho dokonca prezýval „kazateľ“ (odôvodnenie č. 265). Podľa písomnej výpovede Cerestar ďalší zástupca ADM zohrával vedúcu úlohu a predsedal tzv. stretnutiam „šerpov“ (inak povedané, stretnutiam tých, ktorí pôsobili na technickej úrovni, na rozdiel od tzv. stretnutí „masters“ na vyššej úrovni), vo všeobecnosti pripravoval predmet diskusií a návrhy taríf, ktoré mali byť dohodnuté (odôvodnenie č. 266). Komisia tieto okolnosti považovala za „dodatočné dôkazy dostatočné na to, aby mohla prijať záver, že ADM bola organizátorom kartelu“ po konštatovaní, že „existencia cyklu dvojstranných stretnutí medzi ADM a jeho konkurentmi krátko pred prvým multilaterálnym stretnutím kartelu nepostačuje pre vyvodenie záveru, že ADM bol organizátorom kartelu“ (odôvodnenie č. 264). Tieto skutkové okolnosti preto boli, zdá sa, rozhodujúce pre prijatie záveru o tom, že spoločnosť ADM bola vodcom kartelu.

40. Odvolací dôvod, podľa ktorého bolo odôvodnenie napadnutého rozsudku nedostatočné vo vzťahu k tvrdeniam ADM o neuvedení týchto skutočností v oznámení o výhradách, možno považovať za nedôvodné. Súd prvého stupňa síce bližšie nevysvetlil dôvody, pre ktoré toto opomenutie podľa jeho názoru neprispelo k porušeniu práv ADM na obranu, ale možno sa domnievať, že tieto dôvody sú obsiahnuté v bode 439 napadnutého rozsudku. Bod 439 sa nepochybne týka iného tvrdenia — ktoré sa tam zamieta — ktorým ADM namietala voči tomu, že v správnom konaní nemala možnosť predložiť svoje vyjadrenia k použitiu správy FBI a písomnej výpovede Cerestar ako dôkazov. Rozsah tohto bodu je však širší, ako vyplýva aj z vety „aj pokiaľ ide o ich použitie ako dôkazov“, do tej miery, že Súd prvého stupňa, zdá sa, vyjadruje názor, že pripojenie uvedených dvoch dokumentov Komisiou k oznámeniu o výhradách stačilo na to, aby sa strany mohli vyjadriť nielen k ich použitiu ako dôkazov, ale aj ku skutkovým okolnostiam v nich uvedeným.

41. Na druhej strane zastávam názor, že Súdny dvor sa svojím konštatovaním v tom zmysle, že v oznámení o výhradách nebolo treba uviesť skutkové okolnosti uvedené v odôvodneniach č. 265 a 266 napadnutého rozhodnutia, dopustil nesprávneho právneho posúdenia.

42. Rešpektovanie práva na obranu podľa mňa vyžaduje, aby Komisia v oznámení o výhradách oznámila príjemcovi aspoň tie skutočnosti a súvisiaci dôkazový materiál, ktoré má v úmysle použiť pri svojom posúdení v konečnom rozhodnutí [31].

43. Podľa Súdneho dvora „rešpektovanie práva na obhajobu vyžaduje, aby dotknutý podnik mal možnosť v rámci správneho

31 — Pozri v tejto súvislosti rozsudok z 25. októbra 1983, AEG-Telefunken/Komisia, 107/82, Zb. s. 3151, podľa ktorého Komisia nemohla prihliadnuť ani na konkrétne okolnosti (pozri body 21 a 28), ani na konkrétne dokumenty (pozri body 21 a 27), pretože neboli uvedené v oznámení o výhradách.

konania účinne vyjadriť svoje stanovisko na pravdivosť a relevantnosť jednak skutkových okolností a okolností, ktorých sa dovoláva, ako aj dokumentov, o ktoré Komisia oprela svoje zistenie existencie porušenia“. [32]

44. Povinnosť Komisie vopred oznámiť skutočnosti a súvisiace dôkazy, ktoré má v úmysle použiť v konečnom rozhodnutí — ktorá tak bola potvrdená v súvislosti s konštatovaním porušenia — sa podľa mňa musí vzťahovať aj na uloženie pokuty a určenie jej výšky. [33]

45. Táto vec sa vyznačuje okrem iného tým, že záver Komisie o vedúcej úlohe ADM sa zakladá, čo je nesporné, na skutkových okolnostiach (uvedených v odôvodneniach č. 265 a 266 napadnutého rozhodnutia), ktoré sa neuvádzajú v oznámení o výhradách, ale ktoré sú údajne preukázané v dokumentoch pripojených k oznámeniu o výhradách — ako Komisia zdôraznila — a spomínaných v tomto oznámení, hoci len ako dôkaz o skutočnostiach v ňom uvedených.

46. Treba zo skutočnosti, že predmetné okolnosti vyplývali z uvedených dokumentov, ktoré podľa oznámenia o výhradách mali byť použité ako dôkazy, nevyhnutne odvodiť záver, že spoločnosť ADM mohla vyjadriť svoje stanovisko ku pravdivosti a relevancii týchto okolností?

47. Spoločnosť ADM tvrdí, že treba vychádzať z rozsudku Shell/Komisia [34], z ktorého okrem iného vyplýva, že:

— dokumenty, ktoré sú pripojené k oznámeniu o výhradách, ale nie sú v ňom uvedené, môžu byť voči podniku, ktorý je príjemcom tohto oznámenia, použité len vtedy, pokiaľ tento podnik môže z oznámenia o výhradách náležite odvodiť závery, ku ktorým Komisia mala v úmysle dospieť, [35]

32 — Rozsudok z 25. januára 2007, Dalmine/Komisia, C-407/04 P, Zb. s. I-829, bod 44 a citovaná judikatúra.

33 — V rozsudku zo 14. júla 2005, ThyssenKrupp/Komisia, C-65/02 P a C-73/02 P, Zb. s. I-6773, bod 92, Súdny dvor zopakoval výrok uvedený v bode 43 týchto návrhov, ale použil výrazy, ktoré, zdá sa, rozširujú jeho rozsah: „Súd prvého stupňa… oprávnene pripomenul, že skutočné dodržiavanie tejto zásady vyžaduje, aby dotknutému podniku bolo už v štádiu správneho konania umožnené riadne predložiť svoje stanovisko k existencii a významu tvrdených skutočností a okolností, ako aj k listinám *použitým Komisiou na podporu jej tvrdení*“ (kurzívou zvýraznil generálny advokát).

34 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 13 vyššie.

35 — Tamže, bod 56. Pozri v tomto zmysle aj rozsudky z 10. marca 1992, ICI/Komisia, T-13/89, Zb. s. II-1021, bod 35; z 15. marca 2000, Cimenteries CBR a i./Komisia, T-25/95, T-26/95, T-30/95 až T-32/95, T-34/95 až T-39/95, T-42/95 až T-46/95, T-48/95, T-50/95 až T-65/95, T-68/95 až T-71/95, T-87/95, T-88/95, T-103/95 a T-104/95, Zb. s. II-491, bod 323, a z 30. septembra 2003, Atlantic Container Line a i./Komisia, T-191/98 a T-212/98 až T-214/98, Zb. s. II-3275, bod 162.

— dokumenty, ktoré sú pripojené k oznámeniu o výhradách a v ňom uvedené na podporu konkrétnej výhrady, sa v rozhodnutí môžu použiť na podporu inej výhrady voči tomu istému podniku len v tom prípade, ak tento podnik môže náležite odvodiť z oznámenia o výhradách a z obsahu dokumentov závery, ku ktorým Komisia mala v úmysle dospieť. [36]

48. Tieto kritériá sa zdajú byť správne, pretože umožňujú dosiahnuť rovnováhu medzi požiadavkami týkajúcimi sa práva na obranu podniku a tými, ktoré sa týkajú efektívneho priebehu správnych konaní Komisie. Navyše dokumenty, ktoré sú pripojené k oznámeniu o výhradách, môžu byť (a často aj sú) mnohopočetné a objemné a z toho dôvodu, ako správne tvrdí spoločnosť ADM, je nepredstaviteľné, aby príjemca znášal bremeno spočívajúce v hľadaní všetkých skutočností v takých dokumentoch, ktoré by sa čisto teoreticky mohli vykladať ako dôkazy proti nemu, a v spochybňovaní ich pravdivosti a relevancie.

49. Podobné kritérium ako vo veci Shell/Komisia by sa podľa mňa malo použiť aj vo veciach ako je táto, v ktorých sa dokumenty pripojené k oznámeniu o výhradách a v ňom uvedené použijú v konečnom rozhodnutí ako skutkové dôkazy odlišné od dôkazov uvedených v oznámení o výhradách. Toto použitie by malo byť možné len vtedy, ak sa konštatuje, že podnik môže na základe oznámenia o výhradách a vo svetle obsahu uvedených dokumentov odvodiť skutkové zistenia, ku ktorým Komisia mala v úmysle dospieť.

50. Preto sa domnievam, že Súd prvého stupňa sa dopustil nesprávneho právneho posúdenia, keď nepoužil taký test a vyslovil názor, že samotná skutočnosť, že správa FBI a písomná výpoveď Cerestar boli pripojené k oznámeniu o výhradách, znamená, že Komisia sa vo vzťahu k ADM môže v konečnom rozhodnutí dovolávať skutkových okolností uvedených v odôvodneniach č. 265 a 266 predmetného rozhodnutia.

51. Toto nesprávne právne posúdenie nemožno napraviť tým, že sa nahradí iným odôvodnením [37], čo je postup povolený len v prípade, ak odôvodnenie, ktoré je z hľadiska práva nesprávne, je nahradené čisto správnym právnym odôvodnením. [38] Použitie tohto testu, ktorým sa malo určiť, či ADM mohla odvodiť z oznámenia o výhradách a obsahu dvoch dotknutých dokumentov, že Komisia mala v úmysle založiť svoje obvinenia na uvedených skutkových okolnostiach, však

36 — Rozsudok Shell/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 13, bod 62.

37 — Podľa judikatúry Súdneho dvora, pokiaľ je odôvodnenie rozsudku Súdu prvého stupňa v rozpore s právom Spoločenstva, ale výrok tohto rozsudku sa správne zakladá na iných právnych dôvodoch, odvolanie voči rozsudku sa musí zamietnuť (pozri okrem iného rozsudky z 9. júna 1992, Lestelle/Komisia, C-30/91 P, Zb. s. I-3755, bod 28; z 15. decembra 1994, Finsider/Komisia, C-320/92 P, Zb. s. I-5697, bod 37 a z 13. júla 2000, Salzgitter/Komisia, C-210/98 P, Zb. s. I-5843, bod 58).

38 — Okrem judikatúry citovanej v predchádzajúcej poznámke pod čiarou pozri podrobnejšie návrhy, ktoré predložil generálny advokát Léger 4. júla 1996 k rozsudku z 12. novembra 1996, Ojha/Komisia, C-294/95 P (Zb. s. I-5863, bod 179), a moje návrhy z 11. januára 2007 k rozsudku z 19. apríla 2007, Holcim (Nemecko)/Komisia, C-282/05 P (Zb. s. I-2941, bod 123).

predstavuje posúdenie skutkového stavu, ktoré nepatrí do právomoci Súdneho dvora v odvolacom konaní. V súvislosti s aspektom uvedeným v bode 50 by preto podľa mňa mal byť napadnutý rozsudok zamietnutý bez potreby prihliadať na tvrdenia ADM uvedené v bode 20 písm. a), b) a c) alebo tvrdenia Komisie v bode 23, ktoré sú relevantné, ak vôbec, pri použití tohto testu v odlišnom kontexte.

C — O žalobe podanej voči napadnutému rozhodnutiu: posúdenie v súvislosti s porušením práva na obranu, pokiaľ ide o prisúdenie postavenia vodcu kartelu spoločnosti ADM

52. Na účely preskúmania žalobného dôvodu v prvostupňovom konaní v relevantnom rozsahu, týkajúceho sa údajného porušenia práv ADM na obranu, pokiaľ ide o vedenie kartelu, treba — ako som už uviedol — preveriť, či ADM mohla z oznámenia o výhradách a obsahu dvoch dotknutých dokumentov k nemu pripojených náležite odvodiť, že Komisia mala v úmysle voči nej použiť skutočnosti, ktoré boli neskôr uvedené v odôvodneniach č. 256 a 266 napadnutého rozhodnutia, ako dôkaz o vedení kartelu.

53. Myslím si, že na túto otázku nemožno dať kladnú odpoveď. Ako ADM správne zdôraznila, v bode 161 oznámenia o výhradách sa uvádza, že Komisia pri posudzovaní závažnosti porušenia prihliadne na „vyššie opísané a posúdené skutočnosti“ a v bode 162, že pri určovaní pokuty pre každý podnik, prihliadne na úlohu, ktorú každý z nich zohrával v tajných dohodách, „ako je uvedené vyššie“. Skutočnosti uvedené v odôvodneniach č. 265 a 266 napadnutého rozhodnutia nie sú opísané ani v bodoch 63, 71, 84, 85, 93, 94 a 104, na ktoré sa Komisia vo svojom vyjadrení k žalobe odvoláva, ani v iných bodoch oznámenia o výhradách. V bode 50 oznámenia o výhradách sa síce uvádza, že Komisia zamýšľala použiť okrem iného správy FBI a písomnú výpoveď Cerestar ako dôkazy, ale len v súvislosti s preukázaním „skutočností uvedených v časti C“ tohto oznámenia. [39]

54. Pokiaľ ide o skutočnosť zdôrazňovanú Komisiou, že ADM sa vo svojej odpovedi na oznámenie o výhradách odvolávala na správu FBI aj na písomnú výpoveď Cerestar, ba dokonca na správu FBI poukazovala, keď tvrdila, že nebola vodcom alebo organizátorom kartelu, nemožno z toho odvodiť, že ADM rozumela alebo mala rozumieť, že skutočnosti, ktoré boli neskôr uvedené v odôvodneniach č. 265 a 266 napadnutého rozhodnutia, budú použité proti nej.

39 — Jednotlivé časti oznámenia o výhradách vypracovaného v angličtine preložil generálny advokát.

55. Neviem si predstaviť, ako sa dalo dôjsť k záveru, že z obsahu oznámenia o výhradách, aj pri jeho posúdení na základe dokumentov k nemu pripojených, ADM mohla odvodiť, že uvedené skutočnosti budú použité proti nej.

56. Žalobný dôvod v prvostupňovom konaní týkajúci sa údajného porušenia práv ADM na obranu by sa preto podľa mňa mal prijať vo vyššie uvedenom zmysle.

57. Pri posúdení toho, či ADM zohrávala vedúcu úlohu v rámci kartelu s kyselinou citrónovou, preto nemožno prihliadať na skutkové okolnosti uvedené v odôvodneniach č. 265 a 266 napadnutého rozhodnutia, ktoré — ako som uviedol v bode 39 — však boli podľa vlastných slov Komisie rozhodujúce pre jej zistenie o vedúcej úlohe ADM. Chcel by som doplniť, že v napadnutom rozhodnutí je rovnako nejasné, či okolnosti, na ktoré sa Komisia v tejto súvislosti odvoláva, zahŕňajú aj sériu dvojstranných stretnutí medzi ADM a jej konkurentmi uvedených v odôvodnení č. 263 napadnutého rozhodnutia, ktoré sa uskutočnili krátko pred multilaterálnym stretnutím kartelu. Následne v odôvodnení č. 264 Komisia uviedla, že spomínané dvojstranné stretnutia naznačovali, že ADM mala úlohu *organizátora* kartelu, hoci len samotná skutočnosť, že tieto stretnutia sa uskutočnili, to dostatočne nepreukazovala. Komisia dodala, že napriek tomu disponovala „dostatočnými doplňujúcimi dôkazmi o tom, že ADM bola vodcom kartelu“. [40]

58. Ako sa však uvádza v časti 2 usmernení, pokiaľ ide o priťažujúce okolnosti, pri porušení treba rozlišovať medzi úlohou „vodcu“, pri ktorej ide o fungovanie kartelu, a „organizátora“, čo sa vzťahuje na čas vzniku kartelu alebo čas jeho rozšírenia. [41] Indície o tom, že podnik prípadne mal úlohu organizátora, preto nemôžu svedčiť o tom, že bol vodcom. Dvojstranné stretnutia preto nemajú nijakú relevanciu pre tvrdenie o tom, že ADM bola vodcom kartelu.

59. Ani pred Súdom prvého stupňa, ani pred Súdnym dvorom Komisia neuviedla nijaké ďalšie skutočnosti relevantné pre toto tvrdenie, ktoré by súd Spoločenstva mohol vziať do úvahy v rámci svojej neobmedzenej právomoci v oblasti pokút.

60. Vzhľadom na to, že podmienky, na základe ktorých možno u ADM konštatovať

40 — Kurzívou zvýraznil generálny advokát.

41 — Súd prvého stupňa v tomto zmysle urobil zistenie v rozsudku BASF/Komisia, už citovanom v poznámke pod čiarou 30, bod 316, podľa ktorého „počas preskúmania úlohy, ktorú zohrávala žalobkyňa v predmetných porušeniach, treba odlišovať pojem vodca od pojmu podnecovateľ porušenia a vykonať dve oddelené analýzy na overenie toho, či žalobkyňa zohrávala jednu alebo druhú z týchto úloh“.

úlohu vodcu, neboli splnené, preto treba zrušiť 35-percentné zvýšenie základnej sumy, ktoré Komisia spoločnosti uložila z dôvodu priťažujúcich okolností.

61. V nasledujúcom texte preskúmam ďalšie štyri odvolacie dôvody, ktoré sa rovnako týkajú otázky vedenia kartelu, a pritom nebudem brať do úvahy závery, ku ktorým som dospel v predchádzajúcich bodoch, s ohľadom na dôležitosť niektorých faktorov v rámci týchto odvolacích dôvodov a pre prípad, že by Súdny dvor, na rozdiel od môjho návrhu, konštatoval, že vyššie preskúmaný odvolací dôvod je nedôvodný.

D — *O druhom odvolacom dôvode týkajúcom sa porušenia procesných záruk v dôsledku použitia správy FBI ako dôkazu o tom, že spoločnosť ADM bola vodcom kartelu*

1. Posúdenie Súdnym dvorom

62. Pred Súdom prvého stupňa ADM obvinila Komisiu, že sa dopustila nesprávneho právneho posúdenia v tom, že svoj záver o spoločnosti ADM ako vodcovi kartelu, založila na niektorých častiach správy FBI. Podľa ADM Komisia nemala použiť túto správu ako dôkaz o tom, že ADM bola vodcom kartelu. V tejto súvislosti uvádza procesné dôvody a tvrdenia týkajúce sa vierohodnosti tohto dokumentu. Pokiaľ ide o prvý aspekt, tvrdí, že po prvé, správu vypracovali orgány nečlenského štátu na účely vyšetrovania, v ktorom neplatili procesné záruky poskytnuté právom Spoločenstva; po druhé, bývalý zástupca ADM ani jeho právnik svoje výpovede následne nečítali, neschválili ani nepodpísali; po tretie, pokiaľ ide o výpovede v uvedenom dokumente, ADM nemala možnosť pred Komisiou uplatniť zákaz sebaobvinenia, ktorý jej vyplýva z práva Spoločenstva; po štvrté, protimonopolné orgány Spojených štátov jednoznačne vyhlásili, že výpovede bývalého zástupcu ADM nezverejnia bez súdneho príkazu s výnimkou konaní pred americkými orgánmi. Pokiaľ ide o druhý aspekt, ADM tvrdila, že správa FBI bola nevierohodná vzhľadom na jej charakter a vnútorné nejasnosti a z toho dôvodu, že bola v rozpore s ostatnými dôkaznými zisteniami.

63. V napadnutom rozsudku Súd prvého stupňa zamietol námietky procesného charakteru z dôvodov uvedených v bodoch 261 až 270 toho istého rozsudku, ako aj tých, ktoré sa týkali správnosti posúdenia obsahu uvedenej správy Komisiou.

64. V tomto odvolacom dôvode je kritika namierená len voči odôvodneniu v bodoch 261 až 270 napadnutého rozsudku.

65. Súd prvého stupňa v týchto bodoch v prvom rade konštatoval, že „je nesporné, že žiadne ustanovenie nezakazuje Komisii, aby sa opierala ako o dôkaz, ktorý môže slúžiť na konštatovanie porušenia článkov 81 ES a 82 ES a na stanovenie pokuty, o dokument, ktorý bol — ako v prejednávanom prípade, pokiaľ ide o správu FBI — vypracovaný v rámci iného konania, než ktoré viedla samotná Komisia“. [42]

66. Po tom, ako uviedol, že judikatúra Spoločenstva od rozsudku Orkem/Komisia [43] uznáva právo podniku na to, aby Komisiou nebol nútený v rámci článku 11 nariadenia č. 17 priznať svoju účasť na porušení, Súd prvého stupňa ďalej pokračoval v tom zmysle, že skutková situácia prejednávaného prípadu je odlišná od situácií v spomínanej judikatúre, kde Komisia kládla podnikom otázky. [44]

67. Napriek tomu však rozhodol, že „ak sa však Komisia, tak ako v prejednávanom prípade, opiera v rámci voľného hodnotenia dôkazov, na ktoré je oprávnená, o výpoveď vykonanú v kontexte odlišnom od kontextu konania pred Komisiou a ak táto výpoveď potenciálne obsahuje informácie, ktoré by bol dotknutý podnik oprávnený podľa rozsudku Orkem/Komisia… odmietnuť poskytnúť Komisii, je Komisia povinná zabezpečiť dotknutému podniku procesné práva rovnajúce sa právam poskytnutým uvedenou judikatúrou“. [45]

68. Podľa Súdu prvého stupňa „rešpektovanie týchto procesných záruk v kontexte podobnom prejednávanému prípadu znamená, že Komisia je *ex offo* povinná posúdiť, či na prvý pohľad existujú vážne pochybnosti o dodržaní procesných práv dotknutých strán v rámci konania, v priebehu ktorého poskytli takéto výpovede. Pri neexistencii takých vážnych pochybností musia byť procesné práva dotknutých strán považované za dostatočne zaručené, ak Komisia v oznámení o výhradách jasne uvedie, že má v úmysle vychádzať z predmetných výpovedí, a v prípade potreby pripojí k tomuto oznámeniu dotknuté dokumenty. Týmto spôsobom umožňuje Komisia dotknutým účastníkom zaujať stanovisko nielen voči obsahu týchto výpovedí, ale aj k prípadným nezrovnalostiam alebo osobitným okolnostiam sprevádzajúcim ich vznik alebo ich predloženie pred Komisiu“. [46]

69. Uplatnením týchto kritérií na prejednávaný prípad Súd prvého stupňa po prvé uviedol, že „správu FBI predložil Komisii jeden konkurent ADM, Bayer, ktorý bol takisto členom kartelu… a… ADM netvrdil,

42 — Napadnutý rozsudok, bod 261.
43 — Rozsudok z 18. októbra 1989, 374/87, Zb. s. 3283.
44 — Napadnutý rozsudok, body 262 až 263.
45 — Tamže, bod 264.
46 — Tamže, bod 265.

že tento dokument získali Bayer alebo Komisia nelegálne“. [47]

70. Po druhé konštatoval, že „správa FBI predstavuje dokument vypracovaný príslušným orgánom Spojených štátov pre stíhanie tajných kartelov, ktorý bol predložený pred americké súdy v konaní, ktorého predmetom bol ten istý kartel“ a že „neobsahoval žiadne vonkajšie označenie, ktoré by malo Komisiu *ex offo* podnietiť k tomu, aby mala pochybnosti o jeho dôkaznej hodnote“. [48]

71. Po tretie Súd prvého stupňa uviedol, že v oznámení o výhradách Komisia uviedla, že má v úmysle oprieť sa o túto správu a že k tomuto oznámeniu tento dokument pripojila a umožnila tak ADM „zaujať stanovisko nielen vo vzťahu k obsahu tohto dokumentu, ale aj k prípadným nezrovnalostiam alebo osobitným okolnostiam sprevádzajúcim ich vznik… alebo jeho predloženiu Komisii, z dôvodu ktorých sa Komisia podľa ADM nemohla oprieť o tento dokument bez toho, aby porušila procesné záruky zakotvené v práve Spoločenstva“. [49]

72. Súd prvého stupňa rovnako uviedol, že ADM napriek tomu vo svojej odpovedi na oznámenie o výhradách vôbec nekritizovala to, že Komisia vzala dokument do úvahy, ale práve naopak, sama z neho výslovne vychádzala pri uplatňovaní svojich argumentov. Súd prvého stupňa dodal, že ADM ani netvrdila, že v ktoromkoľvek inom okamihu správneho konania upozornila Komisiu na nedostatočnú spoľahlivosť správy FBI alebo požiadala Komisiu o výsluch bývalého zástupcu ADM, pokiaľ ide o vierohodnosť tvrdení uvedených v tejto správe. [50]

73. Súd prvého stupňa preto vyslovil záver, že „v takejto situácii“ Komisia tým, že sa v rámci „svojej právomoci voľného hodnotenia dôkazov“ oprela o správu FBI, neporušila procesné záruky zakotvené v práve Spoločenstva. [51]

2. Tvrdenia účastníkov konania

74. ADM tvrdí — opierajúc sa o rozsudky Španielske banky [52] a Otto [53] — že v konaní o údajnom porušení podľa článku 81 ES Komisia nemôže ako dôkaz použiť informácie, ktoré získali a použili, aj legálne, verejno-

47 — Tamže, bod 266.
48 — Tamže, bod 267.
49 — Tamže, bod 268.
50 — Tamže, bod 269.
51 — Tamže, bod 270.
52 — Rozsudok zo 16. júla 1992, Asociación Española de Banca Privada a i., C-67/91, Zb. s. I-4785.
53 — Rozsudok z 10. novembra 1993, C-60/92, Zb. s. I-5683.

právne orgány v kontexte iných konaní. Správa FBI bola pripravená v úplne odlišných právnych súvislostiach ako sú tie, v ktorých pôsobí Komisia, pri právnych zárukách, ktoré sa odlišujú od právnych záruk práva Spoločenstva. ADM uvádza, že ani bývalý zástupca ADM, ani jeho právny zástupca nemali možnosť následne prečítať, schváliť a podpísať predmetnú správu. Navyše zdôrazňuje, že správa mala byť dôverná, ako vyplýva z jej prvej strany a mala sa použiť len v kontexte konaní v Spojených štátoch, čo vyplýva z písomného vyhlásenia protimonopolných orgánov Spojených štátov v liste z 13. júna 1997 predloženého Súdu prvého stupňa. [54]

75. ADM sa špecificky odvoláva na zákaz samoobvinenia podniku, ktorý bol uznaný aj v rozsudku Orkem/Komisia [55], a tvrdí, že z rozsudku Otto [56] vyplýva, že Komisia koná v rozpore s touto výsadou, pokiaľ ako dôkazy používa informácie získané donútením v iných konaniach, ktoré by z dôvodu uvedenej výsady nemohla priamo získať prostredníctvom vlastnej donucovacej právomoci [57].

76. Podľa ADM sú kritériá, ktoré Súd prvého stupňa stanovil v bode 265 napadnutého rozsudku (pozri bod 68), v rozpore s pravidlami, ktoré ADM odvodila z práva Spoločenstva. Okrem toho dodržiavanie procesných zásad podnikov podľa práva Spoločenstva, okrem iného zákazu sebaobvinenia, je v každom prípade pre Komisiu záväzné aj napriek tomu, že dotknutý podnik v tomto ohľade nepredložil nijaký návrh a nemožno ani odvodiť nijaký opačný záver zo skutočnosti, že neexistujú vážne pochybnosti o tom, či k porušeniu procesných práv došlo vo „vedľajších“ konaniach, v ktorých sa informácie získali, alebo zo skutočnosti, že dokument obsahujúci informácie Komisia pripojila k oznámeniu o výhradách. Rovnako bezvýznamné sú aj ďalšie skutočnosti, ktorým naopak Súd prvého stupňa vo svojej analýze pripisuje význam, pričom podľa ADM nepostupuje konzistentne s vyššie potvrdenými kritériami, akými sú napríklad skutočnosti, že dokument mohol legálne získať a Komisii zaslať tretí podnik alebo ho mohol vypracovať príslušný orgán Spojených štátov alebo — ADM túto možnosť vylučuje — mohol mať dôkaznú hodnotu a mohol sa predložiť v konaní o karteli s kyselinou citrónovou pred americkými súdmi.

77. ADM v tejto súvislosti tvrdí, že Súd prvého stupňa tým, že v bode 229 napadnutého rozsudku uviedol, že výpovede v správe FBI boli urobené počas vypočúvania pred „Grand jury“ a v bode 267 toho istého rozsudku uviedol, že správa bola „americkým súdom predložená počas konania o karteli s kyselinou citrónovou“, urobil skutkové zistenie, ktoré sa vyznačovalo vecnými nepresnosťami zjavne vyplývajúcimi z dokumentov v spise, a ako také ho možno

54 — Pozri odvolanie, bod 42 a koniec bodu 44.
55 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 43.
56 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 53.
57 — Pozri odvolanie, body 41 a 43.

v odvolacom konaní zamietnuť. Po prvé zo samotnej správy vyplýva, že bývalého zástupcu ADM nevypočúvala „Grand jury“, ale právnici protimonopolného odboru Ministerstva spravodlivosti USA a agent FBI; po druhé pred americkými súdmi neprebiehalo nijaké konanie týkajúce sa kartelu s kyselinou citrónovou vzhľadom na to, všetky zainteresované podniky uzatvorili „plea agreements“ (súdne dohody).

78. ADM ďalej tvrdí, že Súd prvého stupňa „prekrútil dôkazy“, keď prijal záver, že Komisia *prima facie* nemohla mať vážne pochybnosti v súvislosti s dodržaním procesných práv. Určité okolnosti tejto veci vyplývajúce zo správy FBI jednoznačne hovorili v prospech toho, aby sa uplatnila judikatúra zavedená rozsudkom Orkem/Komisia a Komisia si mala túto uplatniteľnosť všimnúť aj bez návrhu.

79. ADM napokon kritizuje tú časť napadnutého rozsudku, v ktorej sa uvádza, že skutočnosť, že ADM vo svojej odpovedi na oznámenie o výhradách nespochybnila prípustnosť správy FBI ako dôkazu „odôvodňuje porušenie základných práv“ a to znamená, že ADM prišla o svoje právo vzniesť námietky pred súdom Spoločenstva.

80. Komisia tvrdí, že tento odvolací dôvod je nedôvodný v celom rozsahu.

81. V prvom rade uvádza, že Súd prvého stupňa správne konštatoval, že ochrana poskytovaná rozsudkom Orkem/Komisia by sa v tejto veci mala prispôsobiť konkrétnym okolnostiam vzhľadom na skutočnosť, že Komisia získala správu FBI od tretieho podniku a nepožiadala o ňu priamo spoločnosť ADM. Za týchto okolností mala povinnosť sama overiť, či použitie tohto dokumentu nebude mať nepriaznivý vplyv na procesné práva ADM. Ako Súd prvého stupňa uznal, najvhodnejším spôsobom ako to dosiahnuť, bolo umožniť spoločnosti ADM, aby vyjadrila svoje stanovisko o použití tohto dokumentu, čo Komisia urobila, keď citovala dokument v oznámení o výhradách a pripojila ho k nemu.

82. Zástupca Komisie na pojednávaní uviedol, že práva, ktoré zaručuje rozsudok Orkem/Komisia, sa možno vzdať, keďže dotknutý podnik sa môže rozhodnúť, či si toto právo uplatní alebo nie a že ADM počas správneho konania pred Komisiou nevzniesla námietky v súvislosti s použitím správy FBI, aj keď mala možnosť. Zástupca Komisie dodal, že americké orgány dodržali právo na obranu pri výpovedi bývalého zástupcu ADM a že okrem iného v Spojených štátoch podniky — na rozdiel od fyzických osôb — podľa

piateho dodatku ústavy USA nemajú právo odmietnuť výpoveď.

83. Komisia zdôrazňuje, že keby sa pripustila námietka ADM týkajúca sa spôsobu, ktorým Súd prvého stupňa prispôsobil ochranu stanovenú v rozsudku Orkem/Komisia okolnostiam tejto veci, malo by to „nevhodný dôsledok“ spočívajúci v tom, že by sa automaticky vylúčilo použitie akýchkoľvek dokumentov obsahujúcich výpovede proti podniku, ktoré iný podnik sprístupnil.

84. Okrem toho Komisia tvrdí, že na rozdiel od toho, čo tvrdí ADM (pozri bod 76), všetky skutočnosti v posúdení Súdu prvého stupňa boli relevantné v tom ohľade, že boli potrebné na to, aby sa pravidlo stanovené rozsudkom Orkem/Komisia mohlo primeraným spôsobom použiť v prejednávanej veci.

85. Pokiaľ ide o prekrútenie dôkazov, pre Komisiu je ťažké pochopiť túto námietku alebo to, v akom zmysle by mohla preukázať nezákonnosť napadnutého rozsudku, aj keby ju bolo možné obhájiť. Komisia ďalej považuje za „absurdnú“ námietku uvedenú vyššie v bode 79 a zastáva názor, že základné práva ADM by boli porušené, keby jej Komisia neoznámila svoj úmysel použiť správu FBI a keby jej nedala možnosť vyjadriť sa k jej použitiu. Ako však Súd prvého stupňa konštatoval, Komisia v oznámení o výhradách spoločnosti ADM riadne oznámila tento úmysel, a tým jej poskytla možnosť namietať voči použitiu tejto správy.

3. Posúdenie

a) Výklad napadnutého rozsudku

86. Odôvodnenie rozsudku Súdu prvého stupňa v bodoch 261 až 270 napadnutého rozsudku nie je, zdá sa, úplne jasné.

87. Východiskový bod tohto odôvodnenia je napriek tomu zrejmý a v zásade vyjadruje toto tvrdenie: v konaní o údajnom porušení článkov 81 ES a 82 ES Komisia v zásade môže použiť ako dôkaz dokument vypracovaný v rámci iného konania, než ktoré viedla samotná Komisia [58].

58 — Napadnutý rozsudok, bod 261.

88. Druhá časť odôvodnenia vyjadruje v zásade toto tvrdenie: ak Komisia používa ako dôkaz výpoveď získanú v rámci iného konania, než ktoré ona samotná vedie, dotknutému podniku musí zaručiť procesné práva rovnajúce sa právam, ktoré podnik má k dispozícii podľa práva Spoločenstva v konaní, ktoré Komisia vedie [59]. Toto tvrdenie je síce samo osebe jasné, ale treba ho vysvetliť vo svetle komentára Súdu prvého stupňa, ktorý poskytuje ďalej pri opise spôsobu, akým Komisia musí túto povinnosť dodržať.

89. Súd prvého stupňa v tejto súvislosti uvádza, že Komisia je v prvom rade „povinná posúdiť, či na prvý pohľad existujú vážne pochybnosti o dodržaní procesných práv dotknutých strán v rámci konania, v priebehu ktorého také výpovede poskytli". [60]

90. Táto časť, ktorá je v zjavnom rozpore s premisou o nevyhnutnosti dodržiavania práv rovnajúcich sa právam priznaným právom Spoločenstva [61] a s ďalšími odkazmi na dodržiavanie „procesných práv zaručených právom Spoločenstva" [62], sa, zdá sa, týka dodržiavania procesných práv, o ktoré sa opiera „pôvodné" konanie, to znamená v prejednávanej veci procesné práva stanovené právnymi predpismi USA týkajúcimi sa vyšetrovaní, ktoré vedú protimonopolné orgány USA. Zdá sa, že Súd prvého stupňa chcel voľne vyjadriť práve tento význam, keď hovoril o „prípadných nezrovnalostiach" v súvislosti so vznikom správy FBI alebo s jej predložením Komisii [63] (nezrovnalosti, ktoré možno posúdiť len podľa práva USA), ako aj o otázkach práva USA, akou je napríklad právomoc orgánu, ktorý vypracoval predmetnú správu, v súvislosti, zdá sa, s uplatnením prvého kritéria *prima facie* overenia existencie vážnych pochybností o dodržaní procesných práv v prejednávanej veci (pozri bod 70).

91. Odôvodnenie rozsudku pri týchto bodoch síce možno kritizovať pre jeho nedostatočnosť alebo nekonzistentnosť, ale napriek tomu zastávam názor, že možno podať primeraný výklad tohto odôvodnenia bez ohľadu na nevhodné znenie niektorých častí, a to v tom zmysle, že:

a) možnosť použitia výpovedí získaných v „zahraničnom" konaní ako dôkazov v konaní vedenom Komisiou predpokladá po prvé, že boli dodržané procesné záruky stanovené v právnom poriadku cudzieho štátu, podľa ktorého sa také výpovede získali, a po druhé, že *modus operandi* použitý zahraničnými orgánmi

59 — Tamže, bod 264.
60 — Tamže, bod 265.
61 — Tamže, bod 264.
62 — Tamže, body 268 a 270.
63 — Tamže, body 265 a 268.

pri získaní výpovedí je zlučiteľný s procesnými právami podľa práva Spoločenstva;

poškodí. Pokiaľ podnik vznesie výhrady, Komisia ich bude musieť zvážiť a posúdiť význam na základe právne bezchybných tvrdení.

b) pred použitím takých výpovedí ako dôkazov vo svojom vlastnom konaní je Komisia povinná overiť, či neexistujú vážne pochybnosti a) o dodržaní procesných práv v zahraničnom konaní, ktoré dotknutému účastníkovi konania patria podľa cudzieho právneho poriadku, a b) o zlučiteľnosti *modus operandi*, ktorý sa použil pri získaní dotknutých výpovedí, s procesnými právami podľa práva Spoločenstva.

94. Zdá sa, že Súd prvého stupňa chcel v skutočnosti vyjadriť to, že ak podnik nenamieta voči tomu, aby sa výpovede získané v zahraničnom konaní použili ako dôkazy v konaní pred Komisiou, Komisia môže vyvodiť záver, že toto použitie nepoškodzuje procesné práva, ktoré podniku patria.

92. Súd prvého stupňa ďalej uvádza, že ak neexistujú vážne pochybnosti o dodržaní „procesných práv“, Komisia musí v oznámení o výhradách uviesť svoj úmysel použiť výpovede získané v zahraničnom konaní. [64]

b) Správnosť kritérií použitých pri analýze v napadnutom rozsudku

93. V tejto súvislosti, vzhľadom na doslovné znenie bodu 265 napadnutého rozsudku, sa zdá, že Súd prvého stupňa zastáva názor, že samotné vykonanie tejto povinnosti stačí ako záruka na zachovanie procesných práv. Takýto záver je podľa mňa úplne nesprávny. Je totiž jednoznačné, že samotná možnosť podniku namietať voči použitiu dokumentu obsahujúceho predmetné výpovede z dôvodu, že to poškodzuje jeho procesné práva, nemôže vylúčiť, že také použitie skutočne tieto práva

95. Vo svetle tvrdení účastníkov konania teraz preskúmam zlučiteľnosť kritérií, ktoré Súd prvého stupňa použil vo svojom odôvodnení, ako sú vymedzené v bode 87 (vylúčenie všeobecného zákazu použitia dôkazu predloženého v inom konaní ako v tom, ktoré vedie Komisia), bode 91a) (podmienka takého použitia, t. j. dodržanie procesných práv) a v bodoch 91b) a 94 (postup, ktorý Komisia

64 — Tamže, bod 265.

musí dodržať, aby zabezpečila, že uvedené práva boli dodržané).

96. Otázka týkajúca sa pravidiel dokazovania v konaniach o údajnom porušení článkov 81 ES a 82 ES a prenesenia dôkazov z jedného konania do druhého alebo dokonca z jedného právneho poriadku do druhého, je nepochybne citlivá otázka a vyžaduje si podrobnú analýzu.

i) O neexistencii všeobecného zákazu použitia dôkazu Komisiou predloženého v inom konaní ako v tom, ktoré vedie samotná Komisia

97. Spoločnosť ADM v prvom rade spochybňuje, že Komisia je v konaní o údajnom porušení článku 81 ES oprávnená použiť ako dôkaz informácie, ktoré sa získali v inom konaní, a v tejto súvislosti sa opiera o rozsudok Španielske banky a Otto.

98. V rozsudku Španielske banky[65] Súdny dvor odvodil z článku 214 Zmluvy ES (zmenený, teraz článok 287 ES týkajúci sa služobného tajomstva) a z ustanovení nariadenia č. 17, že členské štáty v rámci svojej právomoci uplatňovať vnútroštátne a komunitárne právo hospodárskej súťaže nemôžu ako dôkaz používať buď neuverejnené informácie obsiahnuté v odpovediach na žiadosti o informácie adresované podnikom podľa článku 11 nariadenia č. 17 alebo informácie obsiahnuté v žiadostiach a oznámeniach uvedených v článkoch 2, 4 a 5 tohto nariadenia. Odvolanie sa spoločnosti ADM na rozsudok Španielske banky je však nepoužiteľné, keďže uvedený rozsudok sa týka (a rozhodlo sa v ňom o zákaze) použitia informácií, ktoré Komisia získala v konaní, ktoré viedla podľa nariadenia č. 17, ako dôkazov v konaní pred vnútroštátnymi orgánmi pre hospodársku súťaž, ale nejde v ňom o prenesenie informácií do konania vedeného Komisiou, čo je záležitosť, ktorej sa týka tento odvolací dôvod.

99. Pokiaľ ide o rozsudok Otto[66], zákaz použitia výpovedí získaných v rámci konania pred vnútroštátnym občianskoprávnym súdom ako dôkazov v jednom z konaní pred Komisiou sa v predmetnom rozsudku nepovažoval za všeobecný zákaz, ktorý možno pripísať rozdeleniu konaní, ale odvodzoval sa od potreby dodržať zásadu zákazu sebaobvinenia podniku uznanú v rozsudku Orkem/Komisia na základe domnienky, že také výpovede boli sebaobviňujúce.

65 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 52 vyššie (bod 55).

66 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 53, bod 20.

100. Na druhej strane z rozsudkov Dow Benelux/Komisia [67] a „PVC II“ [68] („rozsudky PVC“) možno odvodiť významnejšie usmernenie na podporu tvrdení spoločnosti ADM, pretože z nich zjavne vyplýva, že informácie alebo dokumenty, ktoré Komisia získala v konaní podľa nariadenia č. 17 počas vyšetrovaní vykonávaných na základe článku 14 tohto nariadenia, sa nesmú priamo použiť ako dôkazy na účely druhého konania vedeného Komisiou podľa tohto istého nariadenia.

101. Možno namietať, že ak uvedené dva rozsudky potvrdili, že Komisia v konaní o údajnom porušení pravidiel hospodárskej súťaže nemôže použiť ako dôkazy informácie, ktoré ona samotná získala v inom konaní toho istého druhu, potom by *a fortiori* malo byť vylúčené, aby Komisia použila v jednom zo svojich konaní dôkazy získané verejnoprávnymi orgánmi nečlenského štátu v rámci konania pre porušenie pravidiel hospodárskej súťaže vedeného orgánmi tohto štátu.

102. Podľa mňa však tvrdenie *a fortiori* nemožno pripustiť.

103. V rozsudkoch PVC Súdny dvor rozhodol, že informácie získané počas vyšetrovaní podľa článku 14 nariadenia č. 17 nemožno použiť na iné účely, než tie, ktoré boli špecifikované v uznesení alebo rozhodnutí, na základe ktorého sa vyšetrovanie viedlo, a že cieľom tejto podmienky je chrániť tak služobné tajomstvo, ako sa výslovne uvádza v článku 20 uvedeného nariadenia, ako aj právo podniku na obranu, ktoré je zaručené v jeho článku 14 ods. 3. Podľa Súdneho dvora by „tieto práva by boli vážne ohrozené, keby sa Komisia mohla opierať o dôkazy proti podniku, ktoré sa získali počas vyšetrovania, ale netýkali by sa jeho predmetu alebo účelu“.

104. Zákaz stanovený v rozsudkoch PVC sa teda javí ako zákaz na účely ochrany záruk — konkrétne služobného tajomstva a práva na obranu — ktoré sú v zmysle pravidiel práva Spoločenstva nedeliteľným aspektom zhromažďovania informácií Komisiou v konaní, ktoré vedie — a Komisiu a jej zamestnancov a zástupcov zaväzuje pri používaní týchto informácií. Vzhľadom na uvedené odôvodnenie tohto zákazu [69] nemožno z neho automaticky a *a fortiriori* odvodiť, že je všeobecne zakázané, aby Komisia ako dôkazy používala informácie, ktoré boli získané v zahraničnom konaní týkajúcom sa kartelov.

67 — Rozsudok zo 17. októbra 1989, 85/87, Zb. s. 3137, body 17 až 19.

68 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 14, body 298 až 300 a 305.

69 — To isté odôvodnenie podľa rozsudku Španielske banky, už citovaného v poznámke pod čiarou 52, body 36 až 38 a 47 až 50, tvorí aj základ toho, že je zakázané, aby vnútroštátne orgány pre hospodársku súťaž ako dôkazy používali informácie, ktoré Komisia získala podľa článku 11 nariadenia č. 17 alebo na základe žiadostí a oznámení podľa článkov 2, 4 a 5 toho istého nariadenia.

105. Skutočnosť, že v práve Spoločenstva nie je všeobecne zakázané, aby sa informácie získané v konaniach pred inými orgánmi použili v konaní Komisie o údajnom porušení článku 81 ES, Súdny dvor potvrdil aj v rozsudku Dalmine/Komisia [70].

106. Súdny dvor v tomto rozsudku rozhodol, rovnako ako v tej istej veci Súd prvého stupňa [71], že v konaní vedenom Komisiou podľa nariadenia č. 17 bolo možné ako dôkaz použiť zápisnice z výsluchu bývalých členov predstavenstva spoločnosti zúčastnenej na tomto konaní — spoločnosti Dalmine — ktoré získali orgány členského štátu činné v predmetnom trestnom konaní.

107. Spoločnosť Dalmine pred Súdom prvého stupňa obvinila Komisiu, že vážne porušila formálne náležitosti tým, že použila výpovede urobené v trestných konaniach, ktoré nijak nesúviseli s vyšetrovaním, za ktoré bola zodpovedná, a v tejto súvislosti sa odvolala na rozsudok Španielske banky. Súd prvého stupňa zamietol námietku Dalmine na tom základe, že rozsudok Španielske banky sa týka použitia informácií štátnymi orgánmi získanými Komisiou na základe článku 11 nariadenia č. 17 a že táto situácia je výslovne upravená v článku 20 nariadenia č. 17, a uviedol, že síce „zákonnosť prevzatia [takých] informácii získaných Komisiou… štátnym orgánom a zákonnosť zákazu priameho použitia týchto informácii ako dôkazu štátnymi orgánmi je predmetom práva Spoločenstva, [n]a druhej strane, zákonnosť odovzdania informácie Komisii získanej pri uplatnení vnútroštátneho trestného práva štátnym prokurátorom alebo príslušnými orgánmi v oblasti hospodárskej súťaže a jej ďalšie použitie Komisiou sú v podstate otázkami, ktoré sú upravené vnútroštátnym právom, týkajú sa postupu pri vyšetrovaniach týmito štátnymi orgánmi a súdne konanie je upravené právomocou vnútroštátnych súdov“. Súd prvého stupňa však konštatoval, že Dalmine sa s otázkou zákonnosti používania predmetných zápisníc na úrovni Spoločenstva nikdy neobrátila na príslušný taliansky súd a nepredložila dôkazy, ktoré môžu preukázať, že toto používanie bolo v rozpore s príslušným talianskym právom. Podľa Súdu prvého stupňa tak tvrdenia spoločnosti Dalmine mohli ovplyvniť len spoľahlivosť svedeckých výpovedí obsiahnutých v zápisniciach, ale nie ich prípustnosť ako dôkazu v danom konaní. [72]

108. V odvolacom konaní Súdny dvor v súlade s návrhmi, ktoré predložil generálny

70 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 32 vyššie.
71 — Rozsudok z 8. júla 2004, Dalmine/Komisia, T-50/00, Zb. s. II-2395.
72 — Tamže, body 84 až 87 a 90.

advokát Geelhoed [73], potvrdil analýzu Súdu prvého stupňa na tomto základe:

„62. V súvislosti s prípustnosťou uvedených zápisníc ako dôkazov je nutné konštatovať, že zákonnosť odovzdania informácie získanej pri uplatnení vnútroštátneho trestného práva štátnym prokurátorom alebo príslušnými orgánmi Komisii v oblasti hospodárskej súťaže je otázkou, ktorá je upravená vnútroštátnym právom. Súd prvého stupňa v tomto ohľade pripomenul, že súd Spoločenstva nemá právomoc rozhodovať o zákonnosti opatrenia prijatého vnútroštátnym súdom, keďže ide o otázku vnútroštátneho práva…

63. V súvislosti s použitím týchto informácií Komisiou Súd prvého stupňa správne… uviedol, že tvrdenia Dalmine by mohli mať vplyv len na ‚vierohodnosť, a teda dôkaznú silu vyhlásení urobených jej riadiacimi pracovníkmi a nie prípustnosť tohto dôkazu v danom konaní'. Z tohto dôvodu… v práve Spoločenstva preváži zásada voľného hodnotenia dôkazov [74]

a jediným relevantným kritériom posúdenia predložených dôkazov je ich vierohodnosť. Keďže taliansky súd nevyhlásil odovzdanie predmetných zápisníc za nezákonné, nemožno tieto dokumenty považovať za neprípustné, teda za také, ktoré by bolo nutné vyňať zo spisu."

109. Tento rozsudok jednoznačne vylučuje existenciu všeobecného zákazu, ktorý by Komisii bránil, aby v konaní podľa nariadenia č. 17 mohla použiť ako dôkazy výpovede získané v zahraničnom konaní. Tvrdenie ADM uvedené v bode 97, ktoré má všeobecný charakter, by sa preto nemalo prijať.

ii) O porušení osobitných procesných záruk

110. Okrem tvrdenia, ktoré má všeobecný charakter, ADM v tomto odvolacom dôvode každopádne tvrdí, že použitie správy FBI ako dôkazu porušilo osobitné procesné záruky, ktoré jej patrili, týkajúce sa jednak konania pred protimonopolnými orgánmi USA a jednak konania pred Komisiou.

73 — Návrhy prednesené 12. septembra 2006, body 66 až 67.

74 — Vo viacerých jazykových zneniach (napríklad anglickom, nemeckom a portugalskom) rozsudku Súdneho dvora Dalmine/Komisia došlo v bode 63 ku chybe v preklade. Pojem „libera produzione delle prove" v talianskom znení rozsudku (jazyk konania podľa článku 31 Rokovacieho poriadku Súdneho dvora), ktorý vo francúzštine zodpovedá pojmu „libre administration des preuves" uvedenému vo francúzskom znení (francúzština ako interný pracovný jazyk Súdneho dvora), bol nesprávne preložený ako „voľné hodnotenie dôkazov".

— O existencii podmienok, ktoré sú predpokladom toho, aby Komisia mohla použiť dôkazy získané v inom, ako vo svojom vlastnom konaní: dodržanie procesných práv

111. Aby sa mohli preskúmať tieto osobitné tvrdenia ADM, treba v prvom rade overiť, či použitie dôkazov Komisiou získaných v inom, ako v jej vlastnom konaní, podlieha obmedzeniam. Toto overenie je potrebné vzhľadom na to, že Súdny dvor v rozsudku Dalmine/Komisia (pozri bod 108 vyššie) odkázal na zásadu „voľného hodnotenia dôkazov" práva Spoločenstva, čo si podľa mňa žiada určité vysvetlenie.

112. Zásadu voľného navrhovania dôkazov v práve Spoločenstva nemožno vykladať v tom zmysle, že každý dôkaz je vždy a za každých okolností použiteľný a že jediné, čo zohráva úlohu, je jeho vierohodnosť.

113. Pri dokazovaní je dôležité, aby sa jednotlivé zásady nezamieňali. Na podporu tvrdenia, ktoré sa uvádza aj v rozsudku Dalmine/Komisia [75], podľa ktorého prevládajúcou zásadou v práve Spoločenstva je zásada voľného navrhovania dôkazov a jediné relevantné kritérium na účely hodnotenia predložených dôkazov sa týka ich vierohodnosti, Súd prvého stupňa odkázal na návrhy, ktoré predložil sudca Vesterdorf ako generálny advokát vo veci Rhône-Poulenc/Komisia [76], a na rozsudok Met-Trans a Sagpol [77]. Názory sudcu Vesterdorfa, na ktoré Súd prvého stupňa odkázal, sa podľa mňa týkajú skôr odlišnej zásady, konkrétne zásady voľného hodnotenia dôkazov, inými slovami, voľnosti súdov dospieť k vlastným záverom týkajúcim sa hmotnoprávneho obsahu dôkazov na základe významu, ktorý sa im pripisuje. [78] V rozsudkoch Met-Trans a Sagpol bol Súdny dvor požiadaný, aby okrem iného upresnil, aký druh dôkazov stačí na preukázanie skutočností, ktoré boli stanovené v konkrétnom ustanovení práva Spoločenstva, okrem iného, či bolo potrebné, aby listinné dôkazy v tejto súvislosti spĺňali určité požiadavky. [79] Súdny dvor odpovedal, že zo znenia daného ustanovenia jednoznačne vyplývalo, že preukázanie predmetných skutočností sa neobmedzuje na určitý druh dôkazu a že „vzhľadom na to, že v Spoločenstve neexistuje právny predpis, ktorý by upravoval pojem dôkazu, je v zásade prípustný každý dôkaz, ktorý je prípustný podľa procesného práva členských štátov v podobnom konaní", a tým jednoznačne uznal slobodu dôkazných prostriedkov, ktorá sa má vykladať ako právo opierať sa o dôkazy v akejkoľvek forme (napríklad výpovede, listinné dôkazy, priznania, atď.) s cieľom preukázať určitú skutoč-

75 — Už citovaný v poznámke pod čiarou 71, bod 72.

76 — Návrhy prednesené 10. júla 1991 (rozsudok z 24. októbra 1991, T-1/89, Zb. s. II-867, pozri najmä s. II-954).

77 — Rozsudok z 23. marca 2000, C-310/98 a C-406/98, Zb. s. I-1797, bod 29.

78 — Situáciu, v ktorej si súdy môžu samy vytvoriť názor, možno vo všeobecnosti porovnať so situáciou v niektorých vnútroštátnych právnych systémoch, v ktorých súdy musia prisúdiť dôkazom význam a váhu podľa určitých parametrov stanovených v právnych predpisoch.

79 — Okrem iného išlo o to, či na účely preukázania miesta, na ktorom k porušeniu došlo, počas prepravnej operácie vykonávanej na základe karnetu TIR v zmysle článku 454 ods. 3 nariadenia Komisie (EHS) č. 2454/93 z 2. júla 1993 (Ú. v. ES L 253, s. 1; Mim. vyd. 02/006, s. 3), stačí výpoveď držiteľa karnetu a svedectvo vodiča kamiónu, ktorý vykonával prepravnú operáciu za držiteľa karnetu, alebo či sa taký dôkaz môže poskytnúť len vo forme dokumentov jednoznačne preukazujúcich, že príslušné orgány iného členského štátu potvrdili, že k porušeniu došlo na ich území.

nosť, pričom táto zásada podlieha výnimkám výslovne stanoveným v predpisoch Spoločenstva. [80]

114. Je teda pravda, že v práve Spoločenstva — okrem ustanovení, ktoré stanovujú opak — možno určitú skutočnosť preukázať dôkazmi v akejkoľvek forme (sloboda dôkazných prostriedkov) a určenie dôkaznej hodnoty dôkazu je vecou súdu Spoločenstva nie právnych predpisov (voľné hodnotenie dôkazov), ale na druhej strane podľa mňa nemožno tvrdiť, že každý navrhnutý dôkaz je použiteľný a Komisia alebo súd Spoločenstva ho majú podrobne zhodnotiť. Bolo by to nepredstaviteľné napríklad v prípade zistenia, že príslušné orgány získali výpoveď donútením. Odhliadnuc od akademického príkladu treba povedať, že podľa práva Spoločenstva Komisia nemôže použiť ako dôkazy v konaní podľa nariadenia č. 17:

— výpovede alebo dokumenty, ktoré Komisia získala v skoršom konaní podľa toho istého nariadenia (pozri bod 100 vyššie),

— dokumenty, v súvislosti s ktorými podnik počas konania nemal možnosť uplatniť svoje právo na vypočutie, [81]

— korešpondenciu medzi právnymi zástupcami a ich klientmi, ktorá má právne dôverný charakter, [82]

— výpovede riadiacich pracovníkov podniku poskytnuté počas predbežného výsluchu svedkov pred začatím vnútroštátneho občianskoprávneho konania, ktoré obsahujú priznanie porušenia pravidiel hospodárskej súťaže, [83]

— zápisnice z vnútroštátnych trestnoprávnych konaní, ktorých odovzdanie Komisii bolo vyhlásené za protiprávne príslušným vnútroštátnym súdom (pozri body 107 a 108 vyššie).

80 — Na tento problém sa poukazuje aj v rozsudku Súdu prvého stupňa zo 14. decembra 2005, General Electric/Komisia, T-210/01 (Zb. s. II-5575, bod 297), podľa ktorého „usvedčujúci dôkaz“, ktorý Komisia musí predložiť na preukázanie pravdepodobnosti budúceho konania v rozpore s hospodárskou súťažou na strane podniku po zlúčení, nemusí mať nevyhnutne formu ekonomických štúdií, ale v niektorých prípadoch stačia aj „jednoduché ekonomické a obchodné fakty, ktoré môžu predstavovať usvedčujúci dôkaz v súlade s judikatúrou“.

81 — Rozsudok AEG-Telefunken/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 31.

82 — Pozri rozsudky z 18. mája 1982, AM & S/Komisia, 155/79, Zb. s. 1575, body 29 až 31, a zo 17. septembra 2007, Akzo Nobel a Akcros/Komisia, T-125/03 a T-253/03, Zb. s. II-4771.

83 — Rozsudok Otto, už citovaný v poznámke pod čiarou 53, bod 20.

115. K týmto dôkazom, ktoré Komisia nie je oprávnená použiť, napadnutý rozsudok pridáva ešte jeden: výpovede urobené v inom konaní ako v tom, ktoré vedie Komisia, pokiaľ sa zúčastnenej strane nedala možnosť uplatniť jej procesné práva, ktoré jej v tej súvislosti patrili alebo ktoré by mohla podľa práva Spoločenstva uplatniť, keby predmetné výpovede získala priamo Komisia.

116. Pokiaľ ale ide o obmedzenie, či Komisia môže vo svojom konaní použiť ako dôkazy výpovede získané v inom konaní, napadnutý rozsudok a rozsudok Dalmine/Komisia [84] nestanovujú to isté. V rozsudku Dalmine/Komisia sa uvádza, že problém neprípustnosti použitia môže nastať len v prípadoch, keď odovzdanie takých zápisníc obsahujúcich výpovede Komisii alebo ich použitie Komisiou je nezákonné podľa práva štátu toho orgánu, ktorý tieto výpovede získal (a v ktorom je táto nezákonnosť potvrdená príslušným vnútroštátnym súdom). [85] Napadnutý rozsudok do značnej miery kladie dôraz na nedodržanie procesných záruk, ktoré platia v zahraničnom konaní — medzi ktoré podľa mňa patria aj obmedzenia v záujme vypovedajúceho subjektu, ktoré zahraničný právny systém kladie na prenos takých výpovedí iným orgánom a ich použitie inými orgánmi — a na skutočnosť, že *modus operandi* použitý v uvedenom konaní pri získavaní výpovedí bol nezlučiteľný s procesnými zárukami podľa práva Spoločenstva.

117. Skutočnosť, že rozsudok Dalmine/Komisia neuznáva nedodržanie procesných záruk ako dôvod pre nepoužiteľnosť dôkazu, možno pravdepodobne odôvodniť tým, že spoločnosť Dalmine nespochybňovala zákonnosť použitia zápisnice z dotknutého výsluchu ako dôkazu v konaní pred Komisiou z dôvodu porušenia osobitných procesných práv (akým je zákaz sebaobvinenia v práve Spoločenstva), ale zásadnejšie z toho dôvodu, že použitie informácií získaných v inom konaní ako dôkazu bolo vo všeobecnosti nezlučiteľné s právom na obranu.

118. Navyše netreba prehliadať skutočnosť, že mimoriadne nekomplexný prístup, ktorý súd Spoločenstva prijal v rozsudku Dalmine/Komisia v súvislosti s obmedzeniami použitia dôkazov Komisiou získaných v konaniach vedených inými orgánmi, sa môže týkať len prípadov s účasťou orgánov členských štátov Európskeho spoločenstva, v ktorých sa v konečnom dôsledku vychádza z implicit-

84 — Už citované v poznámkach pod čiarou 32 a 71.

85 — V bodoch 62 a 63 rozsudku Súdneho dvora Dalmine/Komisia (pozri bod 108 vyššie) sa v skutočnosti spomína len otázka zákonnosti prenesenia dokumentu Komisii, ale nie otázka zákonnosti jeho použitia ako dôkazu Komisiou. V rozsudku Súdu prvého stupňa Dalmine/Komisia (pozri bod 107 vyššie), ako aj v návrhoch, ktoré predniesol generálny advokát Geelhoed (už citované v poznámke pod čiarou 73, body 71 až 73 a 76), sa na druhej strane ako okolnosť, ktorá pôsobí proti použitiu dokumentu Komisiou, výslovne uvádza prípad, keď príslušný vnútroštátny súd konštatoval nezákonnosť takého použitia na základe vnútroštátneho práva bez ohľadu na zákonnosť prenesenia takého dokumentu. Domnievam sa však, že rozsudok Dalmine/Komisia možno v tomto bode vykladať v súlade s návrhmi, ktoré predniesol generálny advokát Geelhoed, a to v tom zmysle, že pojem „prenesenie" dokumentu znamená prenesenie na účely jeho použitia.

ného predpokladu, že úroveň ochrany práv na obranu v Spoločenstve a v členských štátoch je v zásade na rovnakej úrovni. [86] Taký predpoklad však samozrejme nemá miesto v konaniach, ktoré sa vedú v nečlenských krajinách.

119. Jednoznačne súhlasím s názorom vyjadreným v napadnutom rozsudku, ktorý účastníci konania nespochybňovali, že na to, aby sa informácie získané v konaniach pred orgánmi nečlenského štátu použili ako dôkazy v konaní Komisie, treba dodržať procesné záruky stanovené pre obe konania. Tento prístup — ktorý vyjadruje kumulatívne uplatnenie zákonov štátu, z ktorého dôkaz pochádza a štátu, v ktorom sa dôkaz prijíma — je podľa mňa nevyhnutný vzhľadom na skutočnosť, že ide o oblasť verejného práva, konkrétne o oblasť sankcií, a že dodržiavanie práv na obranu v konaniach, kde možno uložiť sankcie, okrem iného pokuty alebo penále, predstavuje základnú zásadu práva Spoločenstva, ktorú treba dodržať aj v prípade administratívneho konania. [87]

120. Na to, aby sa v konaní ako je toto považovali procesné práva za dodržané, sa musia dôkazy v zahraničných konaniach získať v súlade s podmienkami stanovenými v relevantných právnych predpisoch cudzieho štátu, tieto právne predpisy musia povoliť prenesenie týchto dôkazov Komisii a ich použitie Komisiou, a toto použitie musí byť v súlade s osobitnými zárukami, ktoré by dotknutému podniku patrili podľa práva Spoločenstva, keby sa dôkaz získal priamo v konaní vedenom Komisiou.

— Kritériá stanovené Súdom prvého stupňa týkajúce sa *modus operandi*, ktorý Komisia musí dodržať, aby zabezpečila dodržanie procesných práv a použitie týchto kritérií v prejednávanej veci

121. Spoločnosť ADM v odvolaní kritizovala kritériá, ktoré Súd prvého stupňa stanovil v bode 265 napadnutého rozsudku, týkajúce sa spôsobu, ktorým má Komisia uvedené práva zaručiť. Tieto práva sa musia dodržiavať

86 — V tejto súvislosti treba uviesť, že v nariadení Rady (ES) č. 1/2003 zo 16. decembra 2002 o vykonávaní pravidiel hospodárskej súťaže stanovených v článkoch 81 a 82 Zmluvy (Ú. v. ES L 1, s. 1; Mim. vyd. 08/002, s, 205), ktorým bolo nahradené nariadenie č. 17, sa v článku 12 ods. 1, výslovne uvádza, že „na účely uplatňovania článkov 81 a 82 Zmluvy, Komisia a orgány hospodárskej súťaže členských štátov sú oprávnené si navzájom poskytovať a využívať ako dôkaz každú skutočnosť alebo právo, vrátane dôverných informácií“. V odôvodnení č. 16 k nariadeniu č. 1/2003 sa v tejto súvislosti uvádza, že „keď vymieňané informácie využívajú prijímajúce orgány na sankcionovanie podnikov, nemalo by tu existovať žiadne iné obmedzenie používania informácií, ako je povinnosť použiť ich na účel, na ktorý boli získané, a sankcie ukladané podnikom sú rovnakého typu vo všetkých systémoch“ a *„právo na obhajobu, ktoré majú podniky v rôznych systémoch, sa môže považovať za dostatočne rovnocenné“* (kurzívou zvýraznil generálny advokát).

87 — Pozri *ex multis* rozsudky z 13. februára 1979, Hoffmann-La Roche/Komisia, 85/76, Zb. s. 461, bod 9, a z 2. októbra 2003, ARBED/Komisia, C-176/99 P, Zb. s. I-10687, bod 19.

za každých okolností a Komisia sa preto nemohla — na rozdiel od toho, čo uviedol Súd prvého stupňa — obmedziť len na konštatovanie, že neexistovali vážne pochybnosti alebo námietky na strane dotknutého podniku. ADM poukazuje na to, že podľa judikatúry musí Súd prvého stupňa vzniesť otázku dodržania procesných záruk aj bez návrhu.

122. Súd prvého stupňa v zásade vyjadril názor, že o porušenie procesných práv podniku nejde, ak Komisia ako dôkazy použije výpovede získané v zahraničnom konaní, pokiaľ tento podnik, už skôr oboznámený s jej úmyslom použiť tieto výpovede, v tomto ohľade nenamietal a samotná Komisia nemá dôvod na vážne pochybnosti, pokiaľ ide o zlučiteľnosť tohto použitia s dodržaním uvedených práv.

123. Zastávam názor, že ADM má dôvod spochybňovať zákonnosť tohto výkladu. Komisia musí dodržiavať procesné práva za každých okolností, aj v tých prípadoch, keď sa ich dotknutý podnik nedovoláva v správnom konaní. V práve Spoločenstva neexistuje pravidlo, podľa ktorého by právo podniku dovolávať sa určitých právnych skutočností zaniklo, keby ho tento podnik neuplatnil v správnom konaní pred Komisiou. Neexistuje pravidlo, podľa ktorého sa žaloba pred súdom Spoločenstva a vyjadrenie k oznámeniu o výhradách musia zhodovať. Komisia musí prijať konečné rozhodnutie v súlade s právom bez ohľadu na to, či dotknutý podnik skutočne uplatnil svoje právo na obranu v správnom konaní alebo na rozsah tohto uplatnenia.

124. Chcel by som tiež uviesť, že Komisia musí v záujme dodržania práv na obranu oznámiť adresátovi oznámenia o výhradách vo všetkých prípadoch svoj úmysel použiť výpovede pochádzajúce zo zahraničného konania ako dôkazy na účely jej konečného rozhodnutia, to znamená bez ohľadu na to, či má vážne pochybnosti o zlučiteľnosti tohto použitia s dodržaním procesných práv.

125. Hoci treba pripustiť, ako uvádza aj Komisia, že procesných práv sa možno vzdať, samotná skutočnosť, že sa Komisii nepredložili pripomienky k tomu, či môže použiť informácie zo zahraničného konania ako dôkazy, ako sa uvádza v oznámení o výhradách, nemožno vykladať ako vzdanie sa práva na uplatnenie procesných práv, ale jednoducho ako situáciu, v ktorej podnik neuplatil svoje právo byť vypočutý Komisiou v súvislosti so zákonnosťou takého použitia.

126. V tomto bode sa zdá, že pri napadnutom rozsudku došlo k nesprávnemu právnemu posúdeniu.

127. Aj napriek tomu, že by sa kritériá vymedzené Súdom prvého stupňa v bode 265 napadnutého rozsudku považovali za zlučiteľné s právom, zdá sa, že v každom prípade sa Súd prvého stupňa dopustil nesprávneho právneho posúdenia v tom, že uvedené kritériá uplatnil v prejednávanej veci nesprávne.

128. V prvom rade by som chcel uviesť, že Súd prvého stupňa nemal právo — bez podrobnejšej analýzy — kritizovať spoločnosť ADM z toho dôvodu, že vo svojej odpovedi na oznámenie o výhradách nenamietala voči tomu, aby Komisia použila správu FBI ako dôkaz, a rozhodnúť, že jej práva v tomto ohľade zanikli. V konaní na prvom stupni ADM namietala voči použitiu tejto správy ako dôkazu na preukázanie skutkových okolností uvedených v odôvodnení č. 265 napadnutého rozhodnutia. Napriek tomu, z dôvodu, že tieto skutočnosti neboli uvedené v oznámení o výhradách, ktoré obsahovalo len skutočnosti, ktoré ADM nespochybňovala z vecnej stránky, Súd prvého stupňa, ešte skôr, než začal kritizovať spoločnosť ADM, mal overiť, či skutočne mohla z oznámenia o výhradách a zo správy FBI spomínanej v oznámení a pripojenej k nemu odvodiť, že Komisia mala v úmysle voči nej použiť aj tieto skutočnosti (pozri body 46 až 50 vyššie) a či teda bolo v záujme ADM, aby v odpovedi na oznámenie o výhradách namietala voči použitiu tejto správy ako dôkazu. Skutočnosť, že ADM neuviedla prípadné dôvody, ktoré bránili použitiu dokumentu ako dôkazu, nemožno vykladať ako súhlas, pokiaľ sa netýka použitia špecifikovaného v oznámení o výhradách.

129. V druhom rade zastávam názor, že v prejednávanej veci boli dôvody *prima facie* na vážne pochybnosti o tom, či použitie správy FBI ako dôkazu bolo zlučiteľné s procesnými právami ADM.

130. V tejto súvislosti úplne súhlasím s ADM, že dôkazy, ktoré Súd prvého stupňa vzal do úvahy v bodoch 266 a 267 napadnutého rozsudku (pozri body 69 a 70), síce nie sú úplne irelevantné vo vzťahu k otázke dodržania procesných záruk, ale nemôžu úplne vylúčiť vážne pochybnosti o zlučiteľnosti použitia tejto správy Komisiou s procesnými zárukami, ktorých sa ADM dovolávala pred Súdom prvého stupňa a teraz aj pred Súdnym dvorom. Pripomínam, že ide o zákaz sebaobvinenia, povinnosť orgánu, pred ktorým sa výpoveď uskutočnila, predložiť písomný záznam na schválenie vypovedajúcemu subjektu a ochranu dôverného charakteru výpovedí bývalého zástupcu ADM pred protimonopolnými orgánmi USA v rámci spolupráce, ktorú ADM týmto orgánom poskytla.

131. Budem sa venovať predovšetkým druhému aspektu, ktorý si zaslúži osobitnú pozornosť, pretože sa týka citlivej otázky dvojstranných vzťahov medzi Európskym spoločenstvom a Spojenými štátmi v oblasti spolupráce medzi orgánmi pre hospodársku súťaž.

132. Pri tvrdení, že správa FBI sa mala použiť len v konaní v Spojených štátoch ADM poukázala na to, že po prvé, na prvej strane tejto správy sa uvádza, že jej sprístupnenie tretím stranám je zakázané a po druhé, že protimonopolné orgány USA sa výslovne dohodli s právnym zástupcom bývalého zástupcu ADM, že informácie, ktoré im poskytne, sa sprístupnia len na účely konania vedeného v USA. Tieto skutočnosti jednoznačne vyplývajú z dokumentov predložených Súdu prvého stupňa.

133. Je pravda, že Komisia pravdepodobne nemala k dispozícii list obsahujúci záväzok príslušných orgánov Spojených štátov [88] a tieto orgány jej nezaslali predmetnú správu FBI, ale urobil to iný podnik zúčastnený na konaní vedenom Komisiou.

134. Komisia si však podľa mňa musela byť vedomá toho, že použitie správy FBI v jej konaní môže byť v rozpore so zárukami podľa práva USA týkajúcimi sa dôverného nakladania s informáciami, ktoré poskytol bývalý zástupca ADM. Vyplýva to nielen z toho, ako tvrdila spoločnosť ADM, že na prvej strane uvedeného dokumentu sa nachádzalo upozornenie o zákaze sprístupnenia tretím stranám, ale predovšetkým zo stavu, v akom sa nachádzajú vzťahy medzi Európskym spoločenstvom a Spojenými štátmi v oblasti spolupráce príslušných orgánov pre hospodársku súťaž.

135. V čase prijatia napadnutého rozhodnutia boli tieto vzťahy upravené dvojstrannou dohodou z roku 1991 [89], ktorá bola doplnená druhou dvojstrannou dohodou z roku 1998 [90], čo je právny stav, ktorý platí dodnes. Tieto dohody stanovujú konzultácie, spoluprácu a koordináciu medzi Komisiou na jednej strane a na druhej strane medzi Protimonopolným odborom Ministerstva spravodlivosti Spojených štátov amerických a Federal Trade Commission, pri vykonávaní ich činností zameraných na uplatňovanie práva hospodárskej súťaže. Ani jedno z ustanovení týchto dohôd neupravuje výslovne výmenu informácií medzi príslušnými orgánmi na účely preukazovania porušení práva hospodárskej

88 — List z 13. júna 1997, ktorý podpísal Trial Attorney Protimonopolného odboru Ministerstva spravodlivosti Spojených štátov amerických (ktorý ADM predložila ako prílohu k svojmu vyjadreniu na písomné otázky Súdu prvého stupňa).

89 — Dohoda medzi Európskymi spoločenstvami a vládou Spojených štátov amerických z 23. septembra 1991 týkajúca sa uplatňovania právnych predpisov o hospodárskej súťaži a Výmena listov obsahujúcich výklad dohody z 31. mája a 31. júla 1995 (Ú. v. ES L 95, s. 47). Dohoda bola schválená v mene Európskeho spoločenstva a Európskeho spoločenstva uhlia a ocele rozhodnutím Rady a Komisie 95/145/ES, ESUO z 10. apríla 1995 (Ú. v. ES L 95, s. 45; Mim. vyd. 08/001, s. 121; korigendum Ú. v. ES L 131, 1995, s. 38).

90 — Dohoda medzi Európskymi spoločenstvami a vládou Spojených štátov amerických zo 4. júna 1998 o uplatňovaní zásad dobrých mravov pri vynucovaní ich pravidiel voľnej súťaže (Ú. v. ES L 173, 1998, s. 28; Mim. vyd. 08/001, s. 318). Dohoda bola schválená v mene Európskeho spoločenstva a Európskeho spoločenstva uhlia a ocele rozhodnutím Rady a Komisie 98/386/ES, ESUO z 29. mája 1998 (Ú. v. ES L 173, s. 26; Mim. vyd. 08/001, s. 316).

súťaže. V dohode z roku 1991 sa v súvislosti s výmenou informácií medzi príslušnými orgánmi okrem iného hovorí, že zmluvná strana, ktorá má informácie k dispozícii, nie je povinná ich poskytnúť inej zmluvnej strane, pokiaľ je zverejnenie týchto informácií zakázané podľa vnútroštátneho práva prvej zmluvnej strany a že každá zmluvná je povinná v čo najširšej miere zachovávať dôvernosť informácií, ktoré jej poskytla iná zmluvná strana podľa dohody, a zabrániť akejkoľvek žiadosti o sprístupnenie takých informácií treťou stranou, ktoré zmluvná strana poskytujúca informácie nepovolila (článok VIII). Okrem toho sa v dohode jednoznačne uvádza, že jej ustanovenia sa musia vykladať v súlade s existujúcimi právnymi predpismi zmluvných strán alebo ich členských štátov a v takom zmysle, aby to nevyžadovalo zmeny v ich právnych predpisoch (článok IX). Navyše, pri výmene listov obsahujúcich výklad dohody sa v mene Európskeho spoločenstva vyhlásilo, že pokiaľ ide o články VIII a IX dohody, informácie chránené služobným tajomstvom podľa článku 20 nariadenia č. 17 Komisia nesprístupní orgánom hospodárskej súťaže Spojených štátov bez výslovného súhlasu dotknutého „zdroja“. V dohode z roku 1998 sa v článku IV ods. 2 písm. c) bode iii) a článku V odkazuje na potrebu zaobstarania predchádzajúceho súhlasu od dotknutého zdroja s poskytnutím informácií dôverného charakteru orgánom hospodárskej súťaže inej zmluvnej strany.

136. Na základe týchto dohôd v zásade Komisia a orgány pre hospodársku súťaž Spojených štátov nemôžu poskytovať informácie, ktoré nemožno sprístupniť podľa právnych predpisov orgánu, ktorý nimi disponuje [91] a sú okrem iného „viazané svojimi internými pravidlami týkajúcimi sa ochrany dôvernosti informácií zhromaždených v priebehu príslušných konaní“. [92]

137. Výmena informácií sa preto uskutočňuje „v rozsahu stanovenom v existujúcich ustanoveniach o dôvernom zaobchádzaní“ [93] a dotknuté orgány majú právo na výmenu dôverných informácií len ak sa zúčastnená strana vzdá práva na dôverné zaobchádzanie. [94]

91 — Pozri NAZZINI, R.: *Concurrent Proceedings in Competition Law*. New York: Oxford University Press, 2004, s. 75 a 76.

92 — Správa Komisie Rade a Európskemu parlamentu z 13. augusta 2003 o uplatňovaní dohôd medzi Európskymi spoločenstvami a vládou Spojených štátov amerických a vládou Kanady týkajúcich sa uplatňovania právnych predpisov o hospodárskej súťaži (od 1. januára 2002 do 31. decembra 2002), bod 1.1, k dispozícii v Eurlexe pod číslom 52003DC0500.

93 — Tamže, bod 1.2.2.

94 — Pozri Správu Komisie Rade a Európskemu parlamentu zo 17. septembra 2002 o uplatňovaní dohôd medzi Európskymi spoločenstvami a vládou Spojených štátov amerických a vládou Kanady týkajúcich sa uplatňovania právnych predpisov o hospodárskej súťaži (od 1. januára 2001 do 31. decembra 2001), bod 1.2.2., k dispozícii v Eurlexe pod číslom 52002DC0505, v ktorej Komisia uvádza, že vo veci Fine Art Auction Houses sa „jedna zo zúčastnených spoločností vzdala svojho práva a to umožnilo dvom príslušným orgánom, aby si vymenili informácie o dôverných dôkazoch“.

Skutočnosť, že orgány pre hospodársku súťaž si nemôžu podľa platných dohôd o spolupráci vymieňať dôverné informácie bez súhlasu dotknutého zdroja sa považuje za významné obmedzenie účinnej spolupráce v boji proti kartelom a v niektorých inštitucionálnych kruhoch sa objavili názory, že by sa mali uzatvoriť tzv. „zmluvy druhej generácie“, ktoré by umožňovali aj výmenu dôverných informácií. [95]

keby orgán, ktorý informácie prijal v súvislosti so žiadosťou o zmiernenie sankcií, mohol také informácie odovzdať orgánom hospodárskej súťaže iných štátov, malo by to — najmä vzhľadom na to, že medzi dotknutými orgánmi neexistuje koordinácia v súvislosti s programami na zmiernenie sankcií — extrémne silný odrádzajúci účinok na podniky spolupracujúce v rámci takých programov. [96]

138. Obmedzenie výmeny informácií medzi jednotlivými orgánmi z dôvodu potreby ochrany dôvernosti informácií má mimoriadny význam najmä v prípadoch ako je tento, keď sa informácie odovzdávajú dobrovoľne v rámci spolupráce podniku s cieľom dosiahnuť zmiernenie sankcií. Je nesporné, že

139. Ako uviedol Výbor pre hospodársku súťaž Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj (OECD), „výmeny informácií by nemali neúmyselne zmariť vyšetrovanie v prípadoch protiprávnych kartelov vrátane efektívnosti programov na zmiernenie sankcií“ a „z toho dôvodu väčšina členských štátov [OECD] prijala politiku, v rámci ktorej

95 — Ako Komisia uviedla vo svojej správe Rade a Európskemu parlamentu zo 4. októbra 2000 o uplatňovaní Dohody medzi Európskymi spoločenstvami a vládou Spojených štátov amerických týkajúcej sa uplatňovania právnych predpisov o hospodárskej súťaži (od 1. januára 1999 do 31. decembra 1999), bod 2.2., k dispozícii v Eurlexe pod číslom 52000DC0618. Pozri aj Tretiu správu Výboru pre hospodársku súťaž OECD z roku 2005 o implementácii odporúčaní Rady OECD z 25. marca 1998 o účinných akciách voči protiprávnym kartelom, bod 4, ktorú možno nájsť na webovej stránke OECD (www.oecd.org). Chcel by som poukázať na to, že výmena a použitie dôverných informácií ako dôkazov je v súčasnosti povolená za určitých obmedzení podľa článku 12 nariadenia č. 1/2003 na účely spolupráce v rámci siete zriadenej Komisiou a príslušnými orgánmi hospodárskej súťaže členských štátov.

96 — Nie je preto prekvapujúce, že v správe citovanej v poznámke pod čiarou 92 (bod 1.2.2) sa uvádza, že Komisia vystupovala ako vedľajší účastník v troch prípadoch občianskoprávnych žalôb v Spojených štátoch, aby ochránila dôverné zaobchádzanie s písomnými informáciami poskytnutými v rámci svojej politiky zhovievavosti, avšak nie na podporu niektorého z účastníkov konania, ale s cieľom „zabezpečiť integritu“ tejto politiky. Okrem toho podstatné ustanovenia obsahuje aj Oznámenie Komisie o oslobodení od pokút a znížení pokút v prípadoch kartelov; v znení z roku 2002 (Ú. v. ES C 45, s. 3, bod 33) Komisia uviedla, že výpovede, ktoré sa jej predložia v súvislosti s týmto oznámením, sa nemôžu zverejniť alebo použiť na iné účely ako vykonanie článku 81 ES, zatiaľ čo v znení z roku 2006 (Ú. v. EÚ C 298, s. 17, bod 35) uviedla, že také výpovede spoločností možno za určitých podmienok postúpiť iba príslušným orgánom pre hospodársku súťaž členských štátov. V oboch zneniach tohto oznámenia (body 32 a 40) sa uvádza, že sprístupnením takých výpovedí verejnosti by sa zmaril účel kontrol a vyšetrovaní v zmysle článku 4 ods. 2 nariadenia Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1049/2001 z 30. mája 2001 o prístupe verejnosti k dokumentom Európskeho parlamentu, Rady a Komisie (Ú. v. ES L 145, s. 43; Mim. vyd. 01/003, s. 331).

si nevymieňajú informácie získané od žiadateľa o zmiernenie sankcií bez jeho predchádzajúceho súhlasu“. [97]

140. Vzhľadom na stav dvojstranných vzťahov, ktoré existujú medzi Európskym spoločenstvom a Spojenými štátmi vo vzťahu k nastoleným otázkam a problémom v oblasti zverejňovania informácií poskytovaných podnikmi v rámci politiky zhovievavosti — ktorý Komisii musel byť známy —, zastávam názor, že po prijatí správy FBI od jedného zo zúčastnených podnikov v konaní, ktoré viedla, Komisia mala prijať potrebné opatrenia a rozhodnúť o tom, akým spôsobom sa má dokument v konaní použiť, aby sa odvrátilo riziko porušenia záruk podľa práva Spojených štátov v súvislosti s obsahom tohto dokumentu.

141. Okrem iného sa domnievam, že Komisia nemala právo použiť správu FBI ako dôkaz bez toho, aby vopred neobjasnila, akým spôsobom sa k tejto správe dostal podnik, ktorý ju Komisii poskytol, a bez toho, aby si u príslušných protimonopolných orgánov Spojených štátov vopred neoverila — vzhľadom na jej povinnosti spolupráce vyplývajúce z platných dvojstranných dohôd — či táto správa bola podľa práva Spojených štátov považovaná za dôverný dokument, čo bolo možné predpokladať, pokiaľ by sa nepreukázal opak, nielen na základe prvej strany tejto správy, ale aj na základe súvislostí, v ktorých bola vypracovaná a ktoré Komisia poznala (a čo, zdá sa, vyplýva aj z listu Protimonopolného odboru Ministerstva spravodlivosti Spojených štátov z 13. júna 1997).

142. Skutočnosť, že správu FBI Komisii poskytla tretia strana a nie spomínané príslušné orgány, v nijakom prípade nebola dôvodom na to, aby Komisia neprijala potrebné opatrenia. Uvedená skutočnosť neoprávňovala Komisiu, aby sa domnievala, že dokument bol zbavený svojej dôvernej povahy. V zmysle výkladu článku VIII dvojstrannej dohody z roku 1991 v dobrej viere sa Komisia mala vyhnúť riziku, že použitím tejto správy ako dôkazu by ešte mohla zhoršiť dôsledky možného porušenia dôverného zaobchádzania, ku ktorému došlo v Spojených štátoch.

143. Navyše skutočnosť, že správu FBI Komisii neposkytol protimonopolný orgán Spojených štátov túto vec vecne odlišuje od prípadu Dalmine/Komisia [98], v ktorom Komisia získala záspisnicu z výsluchu

97 — Pozri dokument z októbra 2005 s názvom *Best Practices for the Formal Exchange of Information Between Competition Authorities in Hard Core Cartel Investigations*, ktorý je k dispozícii na webovej stránku OECD (www.oecd.org). Je zaujímavé, že samotná Komisia v bode 40 svojho Oznámenia o spolupráci v rámci Siete orgánov pre hospodársku súťaž (Ú. v. ES C 101, 2004, s. 43) uviedla, že s výnimkou niektorých prípadov „sa informácie, ktoré dobrovoľne poskytne žiadateľ o zmiernenie sankcie, poskytnú druhému členovi siete podľa článku 12 [nariadenia č. 1/2003] len so súhlasom žiadateľa“.

98 — Rozsudok už citovaný v poznámke pod čiarou 32.

priamo od vnútroštátnych orgánov, ktoré výsluch viedli. Vo veci Dalmine/Komisia podľa Súdneho dvora Komisia bola oprávnená použiť zápisnicu ako dôkaz v prípade neexistencie rozsudku vnútroštátneho súdu, ktorým by jej odovzdanie Komisii bolo vyhlásené za protiprávne. [99] V tejto veci však naopak nemožno pripisovať význam neexistencii rozhodnutia súdu Spojených štátov, pretože správu FBI neposkytol priamo protimonopolný orgán Spojených štátov. O zákonnosti použitia dokumentu podľa práva Spojených štátov mala Komisia povinnosť konzultovať s protimonopolným orgánom Spojených štátov najmä aby získala aspoň prvé rozhodnutie príslušných orgánov v tejto veci, aj napriek tomu, že by nešlo o súdne rozhodnutie.

144. Z dôvodov uvedených v bode 121 a nasl. preto zastávam názor, že ak sa prvý odvolací dôvod zamietne ako nedôvodný, napadnutý rozsudok by sa mal zrušiť v rozsahu, v ktorom zamieta žalobné dôvody týkajúce sa údajného porušenia procesných záruk, ktoré ADM predložila v súvislosti s tým, že Komisia použila správu FBI ako dôkaz o tom, že ADM bola vodcom kartelu.

99 — Tamže, bod 63.

E — *O žalobe proti napadnutému rozhodnutiu: o tom, či Komisia bola oprávnená použiť správu FBI ako dôkaz preukazujúci, že ADM bola vodcom kartelu*

145. V bode 141 som už uviedol, že Komisia nemohla v súlade s právom použiť správu FBI ako dôkaz bez toho, aby vopred nezískala potrebné vysvetlenia od podniku, ktorý správu poskytol, a protimonopolného orgánu Spojených štátov, na základe ktorých by mohla zabezpečiť právny status dokumentu, pokiaľ ide o dôverné zaobchádzanie. Žalobný dôvod v prvostupňovom konaní týkajúci sa porušenia procesných záruk v rozsahu, v akom sa zakladal na nezlučiteľnosti použitia tejto správy Komisiou s dôverným zaobchádzaním zaručeným uvedenými orgánmi, by sa preto podľa mňa mal prijať.

F — *Odvolacie dôvody (tretí, štvrtý a piaty) týkajúce sa písomnej výpovede spoločnosti Cerestar*

146. Prostredníctvom troch osobitných odvolacích dôvodov ADM kritizuje odôvodnenie, ktoré viedlo Súd prvého stupňa k záveru, že na rozdiel od tvrdenia ADM v prvom stupni, sa Komisia nedopustila zjavne nesprávneho posúdenia písomnej výpovede spoločnosti Cerestar k otázke úlohy bývalého zástupcu ADM v karteli.

147. V tejto súvislosti treba predovšetkým pripomenúť, že Súdny dvor nemá právomoc zisťovať skutkový stav a v zásade ani nemôže preskúmavať dôkazy, ktoré Súd prvého stupňa považoval za preukazujúce vo vzťahu k týmto skutočnostiam. Keďže tieto dôkazy boli získané v súlade s právom a boli rešpektované všeobecné zásady práva a procesné pravidlá v oblasti dôkazných prostriedkov, prináleží iba Súdu prvého stupňa posúdiť hodnotu dôkazov, ktoré mu boli predložené. Toto posúdenie teda nepredstavuje s výnimkou skreslenia týchto dôkazov právnu otázku predloženú na preskúmanie Súdnym dvorom. [100]

148. V prvom odvolacom dôvode však ADM tvrdí, že jeden z dôkazov, konkrétne správa FBI, bol nesprávne posúdený. Podľa jej tvrdenia, na rozdiel od záveru Súdu prvého stupňa v bode 288 napadnutého rozsudku, táto správa nepotvrdzuje výpoveď spoločnosti Cerestar v tom zmysle, že bývalý zástupca spoločnosti ADM mal v karteli vedúcu úlohu, predsedal zasadnutiam „šerpov“, pripravoval jednotlivé body diskusií a predkladal návrhy na ceny, ktoré sa mali schváliť. Podľa predmetnej správy išlo o iného predstaviteľa ADM, ktorý v karteli zohrával túto mimoriadne aktívnu úlohu.

149. Tento odvolací dôvod by sa podľa mňa nemal pripustiť. V prvom rade, ako Komisia uviedla, v bode 288 napadnutého rozsudku sa neuvádza, že správa FBI potvrdzuje písomnú výpoveď spoločnosti Cerestar v spomínanom bode, ale len to, že tieto dokumenty sa zhodujú. Navyše, Súd prvého stupňa to konštatoval, keď skúmal vierohodnosť výpovede Cerestar, pretože bola v rozpore s tým, čo Komisii oznámil bývalý zástupca ADM počas správneho konania. Súd prvého stupňa považoval písomnú výpoveď spoločnosti Cerestar za vierohodnejšiu, nielen preto, že sa zhodovala so správou FBI, ale aj preto, že bolo nesporné, že Cerestar nehrala v karteli aktívnu úlohu a bývalý zástupca ADM svoju výpoveď Komisii poskytol *in tempore suspecto*. [101] ADM však voči ďalším vyjadreniam Súdu prvého stupňa nemala nijaké námietky.

150. V druhom odvolacom dôvode ADM tvrdí, že v napadnutom rozsudku sa nedostatočne odôvodňuje zamietnutie tvrdenia ADM, že písomná výpoveď Cerestar o úlohe bývalého zástupcu na stretnutiach „šerpov“ nebola vierohodná, pretože Cerestar nevedela určiť ani jedno z týchto stretnutí, ani nebola schopná uviesť nijaké podrobnosti o ich predmete.

100 — Rozsudok z 21. septembra 2006, JCB Service/Komisia, C-167/04 P, Zb. s. I-8935, bod 107 a tam citovaná judikatúra.

101 — Pozri napadnutý rozsudok, body 288 a 290.

151. Aj tento odvolací dôvod sa podľa mňa musí zamietnuť. Súd prvého stupňa v bode 289 napadnutého rozsudku v zásade vysvetlil, že skutočnosť, že Cerestar nebola schopná uviesť podrobnosti o niektorých stretnutiach kartelu jej nebránila v tom, aby tvrdila, že tieto stretnutia organizoval a riadil bývalý zástupca ADM.

152. Napokon v treťom odvolacom dôvode ADM uvádza, že v bode 290 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa vyjadril nesprávny názor, že ADM nemohla spochybňovať správnosť výpovede Cerestar pred Súdom prvého stupňa, lebo to neurobila počas správneho konania. Súhlasím s Komisiou, že toto tvrdenie je výsledkom zjavného nesprávneho pochopenia tohto bodu, v ktorom Súd prvého stupňa nepotvrdil, že ADM stratila niektoré práva, ale len konštatoval, že výpoveď Cerestar mala „väčšiu dôkaznú hodnotu“ ako výpoveď bývalého zástupcu ADM a že len zo samotnej nekonzistentnosti dvoch výpovedí nemožno vyvodiť záver, že jedna z nich je nepresná.

153. Odvolacie dôvody týkajúce sa výpovede Cerestar by sa preto podľa mňa mali zamietnuť.

G — *Žaloba proti napadnutému rozhodnutiu: o tom, či Komisia dostatočne preukázala, že ADM bola jedným z vodcov kartelu*

154. Z úvah, ktoré som predložil v súvislosti s tým, že Komisia použila správu FBI na preukázanie toho, že ADM mala v karteli postavenie vodcu, vyplýva, že vzhľadom na protiprávnosť takého použitia, Komisia pri posudzovaní úlohy ADM nemala brať do úvahy skutkové okolnosti uvedené v odôvodnení č. 265 napadnutého rozhodnutia, ktorých jediným zdrojom bola uvedená správa.

155. V rámci preskúmania prvostupňovej žaloby, ktoré by podľa mňa mal Súdny dvor vykonať podľa prvého odseku článku 61 svojho štatútu a s prihliadnutím na moje úvahy v bodoch 57 až 59, preto treba overiť, či prisúdenie vedúceho postavenia spoločnosti ADM v karteli možno odôvodniť len vo svetle skutočností uvedených v odôvodnení č. 266 napadnutého rozhodnutia na základe písomnej výpovede spoločnosti Cerestar. Mám tým na mysli „dojem“ spoločnosti Cerestar, že bývalý zástupca ADM hral v karteli vedúcu úlohu a skutočnosť, že predsedal stretnutiam „šerpov“ a „zaoberal sa prípravou prejednávaných otázok a návrhov cien, ktoré sa mali schváliť“.

156. Domnievam sa, že „dojmu“ spoločnosti Cerestar *per se* nemožno pripisovať osobitnú dôkaznú hodnotu, keďže konštatovanie, že

podnik bol jedným z vodcov kartelu sa musí zakladať na konkrétnych skutočnostiach, a nie na dojmoch alebo názoroch jedného z účastníkov kartelu. Pokiaľ ide o konkrétne skutočnosti, myslím si, že hoci skutočnosť, že bývalý zástupca ADM predsedal stretnutiam „šerpov“ a pripravoval prejednávané body diskusie a návrhy, jednoznačne naznačuje aktívnu úlohu ADM v karteli, napriek tomu nestačí na podporu tvrdenia o vedení kartelu. Je zjavné, že dôležité rozhodnutia v rámci kartelu sa prijímali na stretnutiach „masters“ s účasťou vyšších riadiacich pracovníkov a že týmto stretnutiam — ako Cerestar uviedla — zvyčajne predsedali zástupcovia spoločností Hoffmann-La Roche a Jungbunzlauer, ale Komisia napriek tomu tieto spoločnosti nepovažovala za vodcov kartelu. Zo zvyšnej časti výpovede Cerestar vyplýva, že bývalý zástupca ADM na stretnutiach „šerpov“ pravidelne poskytol zhrnutie toho, čo sa dohodlo na stretnutiach „masters“. [102] Samotná Komisia navyše v odôvodnení č. 273 napadnutého rozhodnutia poukázala na to, že „aj ďalší členovia kartelu vykonávali činnosti spojené s vedením kartelu, napríklad predsedali stretnutiam alebo organizovali zber alebo distribúciu údajov“.

157. Domnievam sa teda, že vedúce postavenie ADM v karteli s kyselinou citrónovou sa dostatočne nepreukázalo.

102 — Príloha č. 15 k odvolaniu, s. 3.

158. Preto navrhujem, aby na tomto základe Súdny dvor zrušil aj 35-percentné zvýšenie, ktoré Komisia spoločnosti ADM uložila k základnej sume pokuty v napadnutom rozhodnutí.

H — *Šiesty odvolací dôvod týkajúci sa toho, že ukončenie účasti spoločnosti ADM v karteli po zásahu protimonopolných orgánov Spojených štátov sa nepovažovalo za poľahčujúcu okolnosť*

1. Posúdenie Súdnym dvorom

159. Pred Súdom prvého stupňa ADM kritizovala Komisiu za to, že neuznala ako poľahčujúcu okolnosť „ukončenie porušenia po zásahu Komisie (konkrétne v prípadoch, keď realizuje kontroly)“ podľa tretej zarážky časti 3 usmernení. ADM zdôrazňovala, že svoju účasť v karteli ukončila ihneď po prehliadke FBI v jej priestoroch v Spojených štátoch v júni 1995 [103] a tvrdila, že tým, že

103 — Nie je isté, či ADM svoju účasť v karteli s kyselinou citrónovou ukončila po prehliadke jej priestorov, ktoré FBI vykonal v júni 1995. Podľa napadnutého rozhodnutia účasť ADM trvala do mája 1995 (pozri odôvodnenie č. 247 a článok 1 druhý odsek) a ADM vo svojom vyjadrení k oznámeniu o výhradách (bod 5.2) uviedla, že svoju účasť ukončila z vlastnej iniciatívy v máji 1995, „keď kartel prestal fungovať a pred zásahom orgánov“. V napadnutom rozhodnutí sa však na viacerých miestach uvádza, že účasť ADM v karteli sa skončila prehliadkou FBI v júni 1995 (pozri odôvodnenia č. 128 a 193).

Komisia neuznala túto poľahčujúcu okolnosť, porušila zásadu proporcionality a tým, že v podobnom prípade v minulosti prijala rozhodnutie v opačnom zmysle, porušila zásadu rovnosti zaobchádzania.

160. Na základe podrobného odôvodnenia v bodoch 331 až 346 napadnutého rozsudku Súd prvého stupňa zamietol obe námietky.

161. Súd prvého stupňa po prvé rozhodol, že „ustanovenie článku 3 tretej zarážky usmernení treba vykladať zužujúco takým spôsobom, aby nebolo v rozpore s potrebným účinkom článku 81 ods. 1 ES“. Výklad tohto ustanovenia založený na čisto jazykovej analýze „by mohol vyvolávať dojem, že vo všeobecnosti a bez výnimky predstavuje poľahčujúcu okolnosť už samotná skutočnosť, že porušovateľ ukončí porušovanie po prvých zásahoch Komisie“ a „zmenšoval by potrebný účinok ustanovení umožňujúcich zachovanie efektívnej hospodárskej súťaže, pretože by zoslabil tak sankciu, ktorú by bolo možné uložiť za porušenie článku 81 ES, ako aj jej odstrašujúci účinok“. Podľa Súdu prvého stupňa „ukončenie porušovania len na základe zásahu Komisie nemožno prirovnávať k zásluhám vyplývajúcim z vlastnej iniciatívy porušovateľa, ale predstavuje len primeranú a normálnu reakciu na tento zásah“, „znamená iba návrat porušovateľa k zákonnému správaniu“. „Následne je potrebné uvedené ustanovenie [usmernení] vykladať v tom zmysle, že iba osobitné okolnosti prejednávaného prípadu, v ktorom skutočne došlo k ukončeniu porušovania po prvých zásahoch Komisie, by mohli odôvodniť zohľadnenie uvedenej okolnosti ako poľahčujúcej okolnosti.“ [104]

162. Po druhé Súd prvého stupňa rozhodol, že „vzhľadom na okolnosti prípadu“, „skutočnosť, že ADM ukončila porušovanie po prvom zásahu orgánu hospodárskej súťaže, nemôže predstavovať poľahčujúcu okolnosť“, keďže vzhľadom na to, že existoval „[tajný kartel], ktorého cieľom bolo určenie cien a rozdelenie trhov“, „niet žiadnych pochýb o tom, že dotknutí účastníci sa tohto porušovania dopustili úmyselne“. [105]

163. Súdny dvor napokon uviedol, že „samotná skutočnosť, že Komisia v rámci svojej skoršej rozhodovacej praxe posúdila správanie určitým spôsobom, neznamená, že je povinná vykonať rovnaké posúdenie pri prijímaní neskoršieho rozhodnutia“ a v každom prípade, vzhľadom na to, že prípad, o ktorý sa opierala ADM, len preberal analýzu Komisie, nemohol spochybniť analýzu Súdu prvého stupňa [106].

104 — Napadnutý rozsudok, body 335 až 338.
105 — Tamže, body 339 až 342.
106 — Tamže, bod 345.

2. Tvrdenia účastníkov konania

164. V prejednávanom odvolacom dôvode ADM tvrdí, že vo vyššie uvedenom odôvodnení Súd prvého stupňa porušil zásadu, podľa ktorej Komisia musí dodržiavať vlastné pravidlá alebo uviesť odôvodnenie, ak sa od nich odchýli. ADM uvádza viaceré tvrdenia, v ktorých v zásade:

— kritizuje výklad, ktorý Súd prvého stupňa poskytol k tretej zarážke časti 3 usmernení, podľa ktorého sa skutočná povinnosť zamieňa za právomoc Komisie poskytnúť zníženie výšky pokuty, ak sa porušenie skončilo ihneď po zásahu Komisie,

— v každom prípade kritizuje, že Súd prvého stupňa nerozhodol, že Komisia nesplnila svoju povinnosť odôvodnenia, keď v predmetnom prípade odmietla uplatniť svoju voľnú úvahu v súvislosti s tým, či zníženie pokuty bolo dôvodné vzhľadom na skutočnosť, že účasť v karteli sa skončila po prvom zásahu orgánov Spojených štátov.

165. Komisia tvrdí, že Súd prvého stupňa podrobne preskúmal námietky ADM, poskytol správny výklad relevantných ustanovení usmernení a správne posúdil okolnosti veci so záverom, že ukončenie účasti ADM v karteli po prehliadke jej priestorov FBI nepredstavovalo poľahčujúcu okolnosť.

3. Posúdenie

166. Priamo poviem, že súhlasím s názorom Súdu prvého stupňa v tom, že ak podnik ukončí svoju účasť v tajnom a zjavne protiprávnom karteli, nejde o okolnosť, ktorá by podstatne znižovala závažnosť porušenia a ktorá by odôvodňovala poskytnutie odmeny v podobe zníženia pokuty. [107]

167. Napriek tomu však nesúhlasím [108] s odôvodnením, ktorým Súd prvého stupňa zamietol námietku ADM týkajúcu sa toho, že

107 — Pozri v tomto zmysle aj návrhy, ktoré predložila generálna advokátka Trstenjak 15. mája 2008 k rozsudku Archer Daniels Midland/Komisia, C-510/06 P, Zb. s. I-1843, bod 232, vo veci kartelu s glukonátom sodným.

108 — Na rozdiel od generálnej advokátky Trstenjak v jej návrhoch citovaných v predchádzajúcej poznámke pod čiarou.

zamietnutím priznania dotknutej poľahčujúcej okolnosti bola porušená zásady proporcionality. Zastávam názor, že ADM oprávnene kritizovala nesprávny výklad Súdu prvého stupňa k tretej zarážke časti 3 usmernení.

168. Ako sa pripustilo v bode 335 napadnutého rozsudku, pokiaľ sa uvedené ustanovenie chápe doslovne, znamená to, že skutočnosť, že podnik ukončil porušenie po zásahu Komisie, sa považuje za poľahčujúcu okolnosť. Nijaký aspekt tohto ustanovenia neumožňuje odlíšenie alebo uplatnenie tohto zvýhodnenia „len za určitých okolností“. Komisia zároveň až v nových usmerneniach z roku 2006 [109] doplnila znenie tretej zarážky časti 3 usmernení o formuláciu, že poľahčujúca okolnosť vo forme ukončenia protiprávnych činností ihneď po zásahu Komisie sa „nepoužije v prípade dohôd alebo praktík tajnej povahy (najmä kartelov)“.

169. Súd prvého stupňa sa teda odchýlil od pravidla *in claris non fit interpretatio*, keď považoval za potrebné prijať striktný výklad tretej zarážky časti 3 usmernení, v dôsledku ktorého toto ustanovenie možno použiť „len za určitých okolností“ na tom základe, že „uznanie ukončenia porušovania po prvých zásahoch Komisie ako poľahčujúcej okolnosti by neoprávnene zasahovalo do potrebného účinku článku 81 ods. 1 ES zoslabením tak sankcie, ako aj jej odstrašujúceho účinku“.

170. Toto konštatovanie mi pripadá prehnané. Odhliadnuc od skutočnosti, že článok 81 ES nestanovuje žiadnu sankciu, ale len zákaz, nerozumiem tomu, ako by uznanie zásady takej poľahčujúcej okolnosti mohlo ísť tak ďaleko, že by oslabilo účinnosť uvedeného ustanovenia — alebo v každom prípade článku 83 ES a článku 15 nariadenia č. 17, ktoré upravujú ukladanie pokút — keď následné zníženie pokuty možno upraviť v závislosti od konkrétneho prípadu až na úplné minimum, a v tom prípade by už nemalo žiadny vplyv na odstrašujúci účinok pokuty.

171. Je zaujímavé, že v usmerneniach nie je medzi priťažujúce okolnosti podľa odseku 2 zaradené pokračovanie v porušení po zásahu Komisie. Preto sa možno domnievať, že cieľom usmernení bolo rozlíšiť prístup k podnikom zúčastňujúcim sa na zakázanom karteli, ktoré na zásah Komisie reagujú rôzne — niektoré ukončením porušenia, iné pokračovaním v porušení —, a to prostredníctvom odmeny (zníženia pokuty) v prvom prípade a prostredníctvom uloženia pokuty (zvýšenia pokuty) v druhom prípade.

109 — Usmernenia k metóde stanovenia pokút uložených podľa článku 23 ods. 2 písm. a) nariadenia č. 1/2003 (Ú. v. ES C 210, 2006, s. 2). Pozri bod 29 prvú zarážku.

172. Z doslovného výkladu tretej zarážky časti 3 usmernení navyše nevyplýva, ako to tvrdí ADM, že Komisia si uložila povinnosť, že ukončenie porušenia po jej zásahu musí v každom prípade považovať za poľahčujúcu okolnosť. ADM správne poznamenala, že podľa judikatúry sa Komisia môže odchýliť od pokynov, za predpokladu, že to odôvodní, a pod podmienkou, že jej dôvody budú v súlade so zásadou rovnosti zaobchádzania. [110]

173. Zastávam preto názor, že tretiu zarážku časti 3 usmernení možno vykladať v tom zmysle, že po ukončení porušenia po zásahu Komisie v zásade — a teda nielen za určitých okolností ako sa uvádza v napadnutom rozsudku — má nasledovať zníženie základnej výšky pokuty.

174. Z tohto výkladu však nevyplýva, že Súd prvého stupňa mal nevyhnutne vziať do úvahy poľahčujúcu okolnosť podľa uvedeného ustanovenia a znížiť základnú výšku pokuty.

175. Súd prvého stupňa, ktorý má podľa článku 229 ES a článku 17 nariadenia č. 17 neobmedzenú právomoc pri ukladaní pokút podľa tohto nariadenia, je „oprávnený na to, aby nad rámec samotného preskúmania zákonnosti sankcie nahradil posúdenie Komisiou svojím posúdením a v dôsledku toho zrušil, znížil alebo zvýšil uloženú pokutu alebo penále“. [111] Ako už uviedol generálny advokát Jacobs vo svojich návrhoch vo veci JCB Service/Komisia [112], Súd prvého stupňa nie je viazaný usmerneniami.

176. Súd prvého stupňa teda mohol zamietnuť návrh ADM na základe tvrdení uvedených v bodoch 336, 340 a 341 napadnutého rozsudku — s ktorými úplne súhlasím [113] a ktoré sa v zásade zakladajú na myšlienke, že ukončenie zjavne protiprávneho porušenia je „primeraná a bežná“ reakcia na zásah Komisie — avšak v rámci posúdenia možností, ktorý vyjadruje voľbu uskutočnenú na základe voľnej úvahy, ktorú právny poriadok Spoločenstva zveruje Súdu prvého stupňa.

110 — Pozri rozsudok Dansk Rørindustri a i./Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 15, bod 209.

111 — Rozsudok z 8. februára 2007, Groupe Danone/Komisia, C-3/06 P, Zb. s. I-1331, body 61 a 62. Pozri aj návrhy, ktoré predložila generálna advokátka Kokott 8. decembra 2005 k rozsudku z 21. septembra 2006, Technische Unie/Komisia, C-113/04, Zb. s. I-8831, bod 132, a návrhy, ktoré predložil generálny advokát Poiares Maduro 16. novembra 2006 k rozsudku Groupe Danone/Komisia, už citovanému vyššie, body 45 a 48.

112 — Návrhy z 15. decembra 2005 k rozsudku už citovanému v poznámke pod čiarou 100, bod 141.

113 — S výnimkou, ako som už uviedol, dvoch posledných viet bodu 336, ktoré sa týkajú oslabenia sankcie a jej odstrašujúceho účinku.

177. Tento odvolací dôvod by sa preto podľa mňa mal pripustiť v rozsahu, v ktorom sa v ňom Súdu prvého stupňa vytýka, že sa pri výklade usmernení dopustil nesprávneho právneho posúdenia. Napadnutý rozsudok by sa mal v tomto bode zrušiť. Vzhľadom na to, že to stav konania dovoľuje, Súdny dvor môže námietku ADM predloženú v prvostupňovom konaní opätovne preskúmať a podľa mňa by ju mal zamietnuť v rámci neobmedzenej právomoci, ktorou tiež disponuje pri rozhodovaní konečným rozsudkom v tejto veci podľa prvého odseku článku 61 svojho štatútu. [114]

I — *Deviaty odvolací dôvod týkajúci sa skutočného vplyvu kartelu na trh*

1. Posúdenie Súdnym dvorom

178. Pred Súdom prvého stupňa ADM vo viacerých námietkach tvrdila, že Komisia dostatočne nepreukázala, že, ako sa uvádza v napadnutom rozhodnutí pri uplatnení prvého odseku časti 1 A usmernení, [115] existujúci kartel mal skutočný vplyv na trh. Vo svojom odvolaní ADM v tomto ohľade kritizuje len posúdenie, ktorým Súd prvého stupňa v bodoch 198 až 203 napadnutého rozsudku zamietol jej tvrdenie, že vplyv kartelu na trh nemožno považovať za preukázaný, pokiaľ Komisia vopred nevymedzila relevantný trh výrobkov. ADM tvrdila, že tento trh sa musí vymedziť v rámci analýzy určenia vplyvu kartelu, aby sa mohla posúdiť závažnosť porušenia a uviedla, že napadnuté rozhodnutie neobsahovalo záver o tom, že trh s kyselinou citrónovou predstavoval relevantný trh výrobkov. [116]

179. Súd prvého stupňa zamietol uvedené tvrdenie v zásade na základe týchto úvah:

„198. Na úvod je potrebné konštatovať, že v rozhodnutí Komisia neanalyzovala, či sa trh s relevantným výrobkom musí obmedziť na kyselinu citrónovú alebo sa má posudzovať širšie, ako tvrdí ADM, zahŕňajúc jej substitučné výrobky. Pod názvom ‚Relevantný výrobok'… a ‚Trh s kyselinou citrónovou'…, sa Komisia obmedzila na opis rôznych aplikácií kyseliny citrónovej, ako aj objemu trhu s kyselinou citrónovou.

199. V správe expertov, ktorú ADM predložil Komisii v priebehu správneho konania, je relevantný trh s výrobkami

114 — Pozri rozsudok z 8. júla 1999, Komisia/Anic Partecipazioni, C-49/92 P, Zb. s. I-4125, bod 218.

115 — Podľa tohto ustanovenia sa „pri posudzovaní závažnosti porušenia musí brať do úvahy" okrem iného „skutočný dosah na trh, tam, kde je ho možné merať".

116 — Pozri žalobu v prvostupňovom konaní, bod 7.2.3.

definovaný širšie, zahŕňajúc substitučné výrobky, najmä fosfáty a minerálne kyseliny. V rozhodnutí však Komisia nepreskúmala tvrdenia ADM týkajúce sa nevyhnutnosti použitia širšej definície relevantného trhu s výrobkami.

200. Na základe vyššie uvedeného je potrebné usudzovať, že argumentácia ADM môže byť úspešná len vtedy, ak preukáže, že ak by Komisia definovala relevantný trh s výrobkami v súlade s tvrdeniami ADM, mala konštatovať, že porušenie nemalo dopad na trh definovaný ako trh kyseliny citrónovej a jej substitútov. …

201. Vzhľadom na analýzu vývoja cien a predajných kvót, ktorú vykonala Komisia v bodoch 213 a nasledujúcich rozhodnutia, ADM nevedel preukázať, a dokonca ani len predložiť dôkazy, ktoré by spolu predstavovali súbor navzájom súvisiacich indícií preukazujúcich s rozumnou pravdepodobnosťou, že dopad kartelu týkajúceho sa kyseliny citrónovej na širší trh zahŕňajúci substitúty kyseliny citrónovej neexistoval alebo bol prinajmenšom zanedbateľný. Dokonca aj v správe expertov, aj keď uvádza, že sa trh mal definovať širšie, sa analýza obmedzuje, pokiaľ ide o údajnú neexistenciu vplyvu kartelu na vývoj cien, na samotný trh s kyselinou citrónovou.“

2. Tvrdenia účastníkov konania

180. Vo svojom odvolaní ADM tvrdí, že ak sa už raz správne konštatovalo v bode 198 napadnutého rozsudku, že Komisia nevymedzila relevantný trh výrobkov, Súd prvého stupňa nemal právo vysloviť záver, že Komisia preukázala, že kartel mal vplyv na trh. ADM tvrdí, že na určenie vplyvu kartelu treba nevyhnutne vymedziť relevantný trh, pričom zdôrazňuje, že dohody o cenách výrobkov nemôžu mať vplyv, pokiaľ spotrebitelia môžu presmerovať svoj dopyt na substitučné výrobky a že nárast cien alebo dopytu po týchto výrobkoch vo všeobecnosti môže spôsobiť — úplne nezávisle od činnosti kartelu — zvýšenie cien výrobkov zahrnutých v karteli. Súd prvého stupňa nesprávne preniesol dôkazné bremeno na ADM — hoci v skutočnosti toto bremeno nesie Komisia —, keď konštatoval, že bolo povinnosťou ADM, aby preukázala, že keby sa trh bol vymedzil tak ako navrhovala, Komisia by musela zistiť, že porušenie nemalo nijaký vplyv na trh. Súd prvého stupňa tak porušil zásadu, podľa ktorej Komisia musí dodržiavať pravidlá, ktoré si sama uložila, napríklad pravidlá v usmerneniach. Keďže vplyv kartelu na trh sa nepreukázal, výšku pokuty treba primerane znížiť.

181. Tvrdením, že Súd prvého stupňa nekonštatoval, že v napadnutom rozhodnutí chýbalo vymedzenie trhu, Komisia vylučuje, že by sa Súd prvého stupňa dopustil pochybenia v súvislosti s dôkazným bremenom a tvrdí, že týmto odvolacím dôvodom chce ADM dosiahnuť len to, aby Súdny dvor preskúmal skutkové zistenie, podľa ktorého v prvostupňovom konaní nepredložila dostatočné dôkazy. Zástupca Komisie na pojednávaní uviedol, že analýza relevantného trhu výrobkov nebola v tejto veci potrebná.

3. Posúdenie

182. Hneď na úvod treba uviesť, že použitím výrazu „vymedzenie relevantného trhu výrobkov" ADM poukazuje na dobre známu operáciu vymedzenia všetkých výrobkov a služieb, ktoré v závislosti od svojich vlastností môžu osobitne uspokojiť stále potreby a sú málo zameniteľné s inými výrobkami alebo službami [117], operáciu, ktorú Komisia vykonáva pri uplatnení článkov 81 ES a 82 ES a monitorovaní koncentrácií s dosahom na Spoločenstvo. Je to operácia, ktorá spolu s vymedzením relevantného geografického trhu umožňuje určiť konkurenčný tlak, ktorému sú vystavené podniky, ktoré sa vyznačujú osobitným správaním alebo sa zúčastňujú na koncentrácii, a posúdiť tak ich trhovú silu.

183. Ako Komisia uvádza v Oznámení o definícii relevantného trhu na účely práva hospodárskej súťaže Spoločenstva [118], „koncept ‚relevantného trhu' je odlišný v porovnaní s ostatnými definíciami trhu používanými v iných súvislostiach. Napríklad spoločnosti bežne používajú termín ‚trh' v spojitosti s oblasťou, v ktorej predávajú svoje výrobky, alebo keď vo všeobecnosti odkazujú na priemyselné odvetvie alebo sektor, do ktorého patria". Vo všeobecnosti možno odkázať na trh výrobkov (napríklad kyseliny citrónovej), v rámci ktorého možno nájsť ponuku a dopyt po tomto výrobku, bez ohľadu na to, či existujú zameniteľné výrobky, ktorých ponuka a dopyt sa môže ovplyvňovať s ponukou a dopytom prvého spomínaného výrobku. V ďalšom texte budem pri pojme relevantný trh výrobkov odkazovať práve na koncept relevantného trhu výrobkov uvedeného v predchádzajúcom bode, ktorý sa odlišuje od všeobecných konceptov trhu výrobkov.

184. V rámci svojej námietky ADM vyzvala Súd prvého stupňa, aby rozhodol o otázke, či posúdenie vplyvu kartelu, ktorý je podľa článku 81 ES zakázaný, na určenie závažnosti porušenia, vyžaduje vymedzenie relevantného trhu výrobkov alebo či také posúdenie možno vykonať len s odvolaním sa na výrobok, ktorý je predmetom kartelu, inak povedané bez toho, aby sa prihliadlo na existenciu iných výrobkov, ktoré z pohľadu spotrebiteľa možno s týmto výrobkom zameniť.

117 — Pozri *ex multis* rozsudok Michelin/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 10, bod 37.

118 — Ú. v. ES C 372, 1997, s. 5 (bod 3); Mim. vyd. 08/001, s. 155.

185. Tento odvolací dôvod sa zakladá na myšlienke, že Súd prvého stupňa konštatoval, že v napadnutom rozhodnutí chýbalo vymedzenie relevantného trhu výrobkov a v zásade prijal nesprávny záver, že toto vymedzenie nebolo v danej veci potrebné na účely posúdenia vplyvu kartelu na trh.

186. Hoci úvahy Súdu prvého stupňa k tomuto bodu nie sú úplne jasné a Komisia zdôrazňuje, že Súd prvého stupňa jej nevytýkal, že trh nevymedzila, zastávam názor, že z bodov 198 a 199 napadnutého rozsudku dostatočne vyplýva, že Komisia vzala do úvahy len kyselinu citrónovú a neoverila, či je zameniteľná s inými výrobkami. Skutočnosť, že Súd prvého stupňa uviedol, že napadnuté rozhodnutie sa týkalo „trhu s kyselinou citrónovou“, nemožno vykladať v tom zmysle, že Súd prvého stupňa uznal, že Komisia v skutočnosti vymedzila relevantný trh výrobkov.

187. Samotná Komisia — hoci vo svojej duplike v prvostupňovom konaní uviedla, že „z napadnutého rozhodnutia jednoznačne vyplývalo, že trh výrobkov, ktorý treba vziať do úvahy, je trh s kyselinou citrónovou“ [119] — vo svojej odpovedi na písomné otázky Súdu prvého stupňa vyhlásila, že nemala v úmysle tvrdiť, že vykonala „*komplexnú a podrobnú* analýzu relevantného trhu výrobkov“ [120] v zmysle oznámenia uvedeného v bode 183, pretože na účely danej veci nebolo potrebné preskúmať všetky možné substitúty kyseliny citrónovej. Navyše v tejto odpovedi Komisia uviedla, že v napadnutom rozhodnutí len „opísala *výrobky, ktoré boli predmetom kartelu*, a ponuku a dopyt po týchto výrobkoch“ [121], a tým jednoznačne vysvetlila, že nevykonala nijakú analýzu relevantného trhu výrobkov.

188. Domnievam sa preto, že ADM sa nemýlila, keď uviedla, že Súd prvého stupňa konštatoval, že Komisia nevymedzila relevantný trh výrobkov a ako výrobok posúdila len kyselinu citrónovú a jej trh vo všeobecnosti.

189. Pokiaľ tvrdenie ADM o tom, že na určenie skutočného vplyvu kartelu v rámci posúdenia závažnosti porušenia treba vždy vymedziť relevantný trh výrobkov, považujeme za dôvodné, potom ADM bude mať pravdu aj v tom — ako v odvolaní uviedla — že Súd prvého stupňa vo svojom odôvodnení v bodoch 200 a 201 napadnutého rozsudku neprimerane preniesol dôkazné bremeno na ADM, hoci v skutočnosti spočívalo na Komisii. Pokiaľ Komisia nevymedzila rele-

119 — Duplika, bod 25.

120 — Pozri odpoveď na otázku č. 1, s. 2 [*neoficiálny preklad*] (kurzívou zvýraznil generálny advokát).

121 — Tamže, s. 3 [*neoficiálny preklad*] (kurzívou zvýraznil generálny advokát).

vantný trh výrobkov a zaoberala sa len kyselinou citrónovou ako výrobkom bez toho, aby vzala do úvahy zameniteľnosť s inými výrobkami, Súd prvého stupňa mal konštatovať toto opomenutie z jej strany, ale nemal žiadať spoločnosť ADM, aby preukázala, že na relevantnom trhu, ako ho sama vymedzila, kartel nemal vplyv.

190. Tento odvolací dôvod sa teda týka právnej otázky a nesmeruje k spochybneniu posúdenia skutkového stavu Súdu prvého stupňa. Je preto prípustný.

191. Pokiaľ ide o meritum veci, posúdenie Súdu prvého stupňa je v zásade správne.

192. Podľa mňa skutočnosť, že Súd prvého stupňa preskúmal námietku ADM ako námietku, ktorá sa týkala konštatovania nesprávneho vymedzenia relevantného trhu výrobkov,[122] hoci v skutočnosti sa týkala neexistencie tohto vymedzenia, nemá nijaké praktické dôsledky. Súd prvého stupňa vychádzal z premisy, že neexistencia analýzy Komisie týkajúca sa zameniteľnosti kyseliny citrónovej s inými výrobkami v praxi znamenala, že Komisia považovala za relevantný trh len trh s kyselinou citrónovou, zatiaľ čo ADM považovala za relevantný širší trh. Námietka ADM pred Súdom prvého stupňa sa na druhej strane zakladala na tom, že Komisia posúdila trh s kyselinou citrónovou ako trh výrobkov len vo všeobecnosti. V zásade však tieto rozdiely v hľadiskách nie sú v praxi dôležité, pretože ADM v skutočnosti kritizuje skutočnosť, že v dôsledku toho, že sa nevymedzil relevantný trh výrobkov, Komisia neoverila vplyv kartelu na to, čo podľa ADM bol relevantný trh výrobkov, to znamená nielen trh s kyselinou citrónovou, ale aj s ostatnými výrobkami.

193. Podobne ako Komisia považujem za nedôvodný názor ADM, že s cieľom zistiť skutočný vplyv kartelu na účely posúdenia závažnosti porušenia treba vždy vymedziť relevantný trh výrobkov.

194. Treba mať vždy na pamäti, že nie každé posúdenie, ktoré Komisia má vykonať pri uplatnení pravidiel hospodárskej súťaže podľa Zmluvy ES, si vyžaduje predchádzajúce vymedzenie relevantného trhu.

122 — Pozri napadnutý rozsudok, body 194 a 203, kde sa uvádza, že Komisia „nesprávne definovala relevantný trh“ a išlo o „chybnú definíciu trhu s relevantným výrobkom“.

195. Vymedzenie relevantného trhu je samozrejme nevyhnutné napríklad na to, aby bolo možné konštatovať existenciu dominantného postavenia v zmysle a na účely článku 82 ES. [123]

196. Pokiaľ ide o článok 81 ES, Súd prvého stupňa uviedol, že „jediným účelom vymedzenia relevantného trhu v rámci uplatnenia článku 85 ods. 1 Zmluvy (zmenený, teraz článok 81 ES) je určiť, či dotknutá dohoda môže ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi a či jej cieľom alebo následkom je vylučovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže v rámci spoločného trhu“. [124] Okrem toho podľa judikatúry Súdu prvého stupňa povinnosť zahrnúť vymedzenie relevantného trhu do rozhodnutia prijatého podľa článku 81 ES nie je absolútna, ale Komisia má túto povinnosť „*len vtedy, ak bez tohto vymedzenia nemôže určiť*, či [dotknutý kartel] môže ovplyvniť obchod medzi členskými štátmi a či jeho cieľom alebo následkom je vylučovanie, obmedzovanie alebo skresľovanie hospodárskej súťaže v rámci spoločného trhu“. [125]

197. Zdá sa, že vymedzenie relevantného trhu je potrebné aj vtedy, keď treba určiť, či sú v konkrétnej veci dodržané podmienky článku 81 ods. 3 písm. b) ES, aby bolo možné určiť, že článok 81 ods. 1 sa neuplatňuje [126], ale nie je potrebné vtedy, keď treba určiť, či sa dodržali zvyšné tri podmienky článku 81 ods. 3 písm. b) ES. [127]

198. Rovnako aj na účely stanovenia závažnosti porušenia v rámci uplatnenia článku 15 nariadenia č. 17 treba posúdiť potrebu predchádzajúceho vymedzenia relevantného trhu v súvislosti s konkrétnym posúdením, ktoré sa má vykonať.

199. Pokiaľ sa posudzuje skutočný vplyv kartelu, nepovažujem za nevyhnutné, aby Komisia v snahe overiť, či kartel má taký vplyv, musela vopred vymedziť relevantný trh.

200. V prejednávanej veci Komisia konštatovala, že kartel mal vplyv na ceny kyseliny citrónovej. Námietky ADM voči tomuto

123 — Pozri *ex multis* rozsudky z 31. mája 1979, Hugin/Komisia, 22/78, Zb. s. 1869, bod 5; Michelin/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 10, bod 37, a z 13. decembra 2007, United Pan-Europe Communications a i., C-250/06, Zb. s. I-11135, bod 21.

124 — Uznesenie zo 16. februára 2006, Adriatica di Navigazione/Komisia, C-111/04 P, Zb. s. I-22*, bod 31.

125 — Rozsudok z 19. marca 2003, CMA CGM a i./Komisia, T-213/00, Zb. s. II-913, bod 206. Kurzívou zvýraznil generálny advokát. Pozri aj rozsudky zo 6. júla 2000, Volkswagen/Komisia, T-62/98, Zb. s. II-2707, bod 230, a z 8. júla 2004, Mannesmannröhren-Werke/Komisia, T-44/00, Zb. s. II-2223, bod 132.

126 — Pozri v tomto zmysle Oznámenie Komisie o definícii relevantného trhu na účely práva hospodárskej súťaže spoločenstva, už citované v poznámke pod čiarou 118, bod 11, ako aj rozsudok CMA CGM a i./Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 125, bod 226.

127 — Rozsudok CMA CGM a i./Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou č. 125, bod 226.

zisteniu Súd prvého stupňa zamietol z dôvodov uvedených v bodoch 152 až 168 a 180 až 193 napadnutého rozsudku, ktoré ADM v tomto odvolacom konaní nespochybňovala. Tieto účinky preto treba považovať za konečné.

201. Aj keď pripustíme, že relevantný trh výrobkov v tejto veci pokrýval aj iné výrobky ako kyselinu citrónovú, faktom zostáva, že kartel mal vplyv aspoň na jeden segment údajného širšieho trhu, t. j. na segment zastúpený kyselinou citrónovou. Po konštatovaní tohto vplyvu Komisia splnila svoju dôkaznú povinnosť spočívajúcu v preukázaní, že kartel mal skutočný vplyv na trh. ADM mala v tomto štádiu preukázať, že tento vplyv nebol rozhodujúci a to tak, že mala napríklad tvrdiť a preukázať, že bol vyvážený opačným vplyvom kartelu, ktorý sa prejavil v iných segmentoch tohto širšieho trhu. Ako však Súd prvého stupňa správne uviedol v bode 201 napadnutého rozsudku ADM nepredložila nijaký dôkaz o tom, že aj keby Komisia bola posúdila substitúty kyseliny citrónovej, musela by dospieť k záveru, že kartel by nemal vplyv na širší trh alebo by jeho vplyv bol zanedbateľný.

202. Tento odvolací dôvod by sa preto podľa mňa nemal prijať.

J — *Odvolacie dôvody (siedmy a ôsmy) týkajúce sa porušenia zásady ochrany legitímnych očakávaní v súvislosti s posúdením spolupráce ADM počas správneho konania*

203. Pred Súdom prvého stupňa ADM spochybňovala napadnuté rozhodnutie z toho dôvodu, že sa v ňom zamietla možnosť uplatnenia ustanovení časti B oznámenia o spolupráci týkajúcich sa „neuloženia pokuty alebo veľmi významného zníženia jej výšky“. Toto zamietnutie, v rozsahu, v akom sa zakladalo na skutočnosti, že ADM nesplnila podmienku stanovenú v časti B písm. b), bolo — ako ADM tvrdila — v rozpore so zásadou ochrany legitímnych očakávaní z dvoch dôvodov. Po prvé ADM uviedla, že na rozdiel od toho, čo sa uviedlo v napadnutom rozhodnutí, bola to práve ona samotná, nie spoločnosť Cerestar, ktorá ako prvá poskytla rozhodujúci dôkaz o existencii kartelu v zmysle časti B písm. b). Spoločnosť Cerestar poskytla dôkaz na stretnutí s pracovníkmi Komisie 29. októbra 1998, avšak tento dôkaz podľa ADM neumožnil preukázať existenciu kartelu na rozdiel od informácií, ktoré ADM poskytla Komisii na stretnutí 11. decembra 1998. Po druhé ADM v každom prípade tvrdila, že počas rôznych stretnutí s pracovníkmi Komisie a z korešpondencie počas správneho konania získala informácie, že bola prvou spoločnosťou, ktorá s Komisiou spolupracovala v zmysle časti B uvedeného oznámenia.

204. Súd prvého stupňa obe tieto námietky zamietol. Prvú z nich považoval za irelevantnú v tom rozsahu, že ADM nesplnila podmienky

podľa časti B písm. e) oznámenia o spolupráci, keďže sa konštatovalo, že mala vedúcu úlohu v karteli a vzhľadom na to, že podmienky stanovené v časti B písm. b) musia byť kumulatívne splnené, aby sa mohlo uložiť zníženie pokuty. [128] Druhú námietku Súd prvého stupňa považoval za nedôvodnú v tom rozsahu, že po preskúmaní tvrdení ADM si vytvoril názor, že Komisia počas správneho konania nedala konkrétny prísľub v tom zmysle, že by spoločnosti ADM znížila pokutu a okrem toho Komisia ani nemohla taký prísľub dať, pretože rozhodnúť o znížení pokuty u niektorého z podnikov môže len po posúdení všetkých informácií, ktoré jej podniky v priebehu správneho konania predložia. [129]

1. Odvolací dôvod týkajúci sa tvrdení, ktoré pracovníci Komisie urobili počas správneho konania

205. V tomto odvolacom dôvode ADM tvrdí, že vzhľadom na to, že v bodoch 391 a 392 napadnutého rozsudku sa konštatovalo, že „Komisia sa efektívne pokúšala podnietiť dotknuté strany, aby s ňou čo najširšie spolupracovali tým, že im spoluprácu robila prostredníctvom odkazu na oddiel B oznámenia o spolupráci čo najpríťažlivejšou“ a že „oznámila ADM, že naň je v zásade ‚uplatniteľné‘ veľmi významné zníženie pokuty podľa oddielu B oznámenia o spolupráci“, Súd prvého stupňa mal dospieť k záveru, že spoločnosti ADM sa dal konkrétny prísľub, ktorý mohol vyvolať legitímne očakávania, že sa jej predmetná pokuta zníži.

206. Okrem toho ADM uvádza, že Súd prvého stupňa nesprávne konštatoval, že prísľub nemožno dať, pretože Komisia posudzuje spoluprácu podniku až na konci správneho konania. V oznámení o spolupráci sa však uvádza, že legitímne očakávania možno vyvolať kedykoľvek pri poskytnutí dôkazu.

207. Komisia tvrdí, že Súd prvého stupňa sa pri svojich úvahách nedopustil nesprávneho právneho posúdenia. Okrem iného zdôrazňuje, že oznámenie o spolupráci síce vyvoláva legitímne očakávania, ale podnik nemôže mať pri poskytnutí dôkazu Komisii nijaké legitímne očakávania, že mu Komisia zníži pokutu podľa časti B tohto oznámenia. Komisia sama posúdi, či podnik spĺňa všetky kumulatívne podmienky uvedené v tejto časti až po tom, keď zhromaždí a posúdi všetky dôkazy.

208. Na prvom mieste sa budem zaoberať otázkou, či skutočnosť, že pracovníci Komisie dali prostredníctvom svojich tvrdení

128 — Pozri napadnutý rozsudok, body 375 až 379.
129 — Tamže, body 384 až 395.

v správnom konaní spoločnosti ADM konkrétny prísľub o tom, že sa na ňu uplatňujú ustanovenia časti B oznámenia o spolupráci, je súčasťou posúdenia skutkového stavu Súdu prvého stupňa, ktoré v odvolaní nemožno spochybňovať, s výnimkou tvrdenia o prekrútení skutkových okolností alebo skutkových dôkazov. Spoločnosť ADM však v odvolaní nič podobné netvrdí.

209. Zastávam však názor, že závery Súdu prvého stupňa nie sú vôbec v rozpore so zisteniami v bodoch 391 a 392 napadnutého rozsudku (pozri bod 205), z ktorých nemožno odvodiť, že by sa spoločnosti ADM dal konkrétny prísľub o tom, že sa jej uloží zníženie pokuty podľa časti B oznámenia o spolupráci. Z uvedených zistení vyplýva len to, že pracovníci Komisie sa pred spoločnosťou ADM zmienili o znížení pokuty ako o možnosti „pri uplatňovaní" tejto časti, čo znamenalo, že v prvom rade museli byť splnené podmienky stanovené v tejto časti.

210. Okrem toho Súd prvého stupňa úplne správne konštatoval, v zásade, že v čase, keď ADM spolupracovala s Komisiou pri vyšetrovaní, nemohla mať nijaké legitímne očakávania, že sa jej také zníženie uloží. Aj vtedy ADM musela vedieť, že podľa časti E(2) oznámenia o spolupráci [130] Komisia posúdi splnenie podmienok podľa časti B až pri prijímaní konečného rozhodnutia.

211. Tento odvolací dôvod preto treba zamietnuť.

2. Odvolací dôvod týkajúci sa údajného porušenia podmienok stanovených v časti B oznámenia o spolupráci

212. V tomto odvolacom dôvode ADM v zásade uvádza, že pri zamietnutí jej žalobného dôvodu ako irelevantného týkajúceho sa porušenia časti B písm. b) oznámenia o spolupráci, a tým aj zásady ochrany legitímnych očakávaní, sa nesprávne konštatovalo, že nesplnila podmienky stanovené v časti B písm. e). ADM tvrdí, že toto nesprávne zistenie je dôsledkom nesprávneho právneho posúdenia Súdu prvého stupňa pri preskúmaní dôvodov, na základe ktorých ADM spochybnila názor Komisie, že v karteli mala vedúcu úlohu.

130 — Podľa ktorého „až pri prijímaní rozhodnutia Komisia posúdi, či sú splnené podmienky stanovené v častiach B, C a D, a či teda pokutu zníži alebo dokonca odpustí jej uloženie".

213. Komisia uvádza, že ADM v tomto odvolacom dôvode len opakuje námietky, ktoré už predložila v rámci iných odvolacích dôvodov proti posúdeniam v napadnutom rozhodnutí, v ktorých Súd prvého stupňa potvrdil vedúcu úlohu ADM. Preto tvrdí, že tento odvolací dôvod by sa mal zamietnuť, pretože ako už uviedla vo vyjadrení k nemu, uvedené námietky sú nedôvodné.

214. Z toho dôvodu, že po preskúmaní odôvodnenia týkajúceho sa údajnej vedúcej úlohy ADM v karteli s kyselinou citrónovou zastávam názor, že z procesnoprávnych aj hmotnoprávnych dôvodov nemožno prijať záver, že ADM túto úlohu skutočne hrala, môžem len navrhnúť, aby sa tento odvolací dôvod prijal. Inými slovami, pokiaľ nemožno konštatovať, že ADM bola vodcom kartelu a z toho dôvodu nespĺňala podmienky v časti B písm. b) oznámenia o spolupráci, Súd prvého stupňa mal preskúmať meritum námietky týkajúcej sa nesprávneho uplatnenia časti B písm. b) zo strany Komisie.

215. Napadnutý rozsudok preto treba zrušiť v rozsahu, v ktorom sa v ňom uvedená námietka zamieta, čo v ďalšej časti preskúmam na tom základe, že stav konania umožňuje, aby Súdny dvor prijal konečný rozsudok podľa prvého odseku článku 61 svojho štatútu aj v súvislosti s týmto bodom.

K — *O žalobe proti napadnutému rozhodnutiu: o tom, či sa ADM má podľa časti B písm. b) oznámenia o spolupráci považovať za prvý podnik, ktorý Komisii poskytol rozhodujúce dôkazy o existencii kartelu*

216. ADM pred Súdom prvého stupňa tvrdila, že bola prvým podnikom, ktorý Komisii poskytol rozhodujúce dôkazy o existencii kartelu s kyselinou citrónovou. Tento dôkaz údajne poskytla na stretnutí zástupcov ADM a pracovníkov Komisie 11. decembra 1998 prostredníctvom svedeckej výpovede, listinných dôkazov pochádzajúcich z obdobia existencie kartelu a písomností, ktoré obsahovali súvislosti o karteli a jeho realizácii. Dôkazy, ktoré poskytla spoločnosť Cerestar na stretnutí jej zástupcov a pracovníkov Komisie 29. októbra 1998, naopak nemožno považovať za rozhodujúce na účely preukázania existencie kartelu napriek tomu, čo sa uviedlo v napadnutom rozhodnutí.

217. V tejto súvislosti ADM predložila tieto tvrdenia: [131]

— spoločnosť Cerestar neposkytla informácie o karteli za obdobie pred svojím vstupom do kartelu,

131 — Pozri žalobu v prvostupňovom konaní, bod 9.2.1.

— informácie spoločnosti Cerestar o dátumoch stretnutí kartelu a ich účastníkoch neboli presné ani presvedčivé a Cerestar ich následne po podrobnejšom preverení vzala späť,

— Komisia 3. marca 1999 zaslala spoločnosti Cerestar žiadosť o podrobné informácie, ktorá vychádzala z výpovedí spoločnosti ADM.

— spoločnosť Cerestar poskytla neurčité a značne nepresvedčivé informácie o predmete stretnutí a nepresné informácie o dohodnutých cenách a kvótach,

218. Komisia namietala, že neúplné informácie, ktoré podnik poskytne, nebránia konštatovaniu, že také informácie predstavujú rozhodujúci dôkaz o existencii kartelu. Ustanovenia časti B písm. b) oznámenia o spolupráci nevyžadujú dôkaz o presnom trvaní kartelu alebo o nepretržitej účasti všetkých jeho členov.

— zdá sa, že Cerestar neposkytla Komisii dôkazy z prvej ruky,

— Cerestar považovala za potrebné doplniť a vysvetliť svoje výpovede, ktoré poskytla na stretnutí 29. októbra 1998, zaslaním doplňujúcich informácií, v každom prípade po stretnutí medzi ADM a pracovníkmi Komisie 11. decembra 1998,

219. Na úvod poviem, že ADM nespochybnila skutočnosť, že rozhodujúci dôkaz v zmysle ustanovení časti B písm. b) oznámenia o spolupráci možno poskytnúť aj ústne a nenamietala voči neistote, ktorá panovala v súvislosti s obsahom ústnych výpovedí zástupcov spoločnosti Cerestar na stretnutí 29. októbra 1998. Obsah týchto ústnych výpovedí vyplýva zo „správy k spisu“ zo 6. novembra 1998, ktorú vypracovali pracovníci Komisie, ktorí sa stretnutia zúčastnili, a poskytli ju Súdu prvého stupňa na základe jeho konkrétnej žiadosti. Okrem toho ADM nespochybnila — alebo to neurobila dostatočne určitým a podrobným spôsobom — tvrdenia uvedené na začiatku odôvodnenia č. 306 napadnutého rozhodnutia v tom zmysle, že informácie, ktoré Cerestar poskytla na tomto stretnutí, sa zhodovali s informáciami obsiahnutými v jej písomnej výpovedi.

220. Pri preskúmaní tejto námietky predloženej v prvom stupni preto treba vo svetle tvrdení spoločnosti ADM overiť, či uvedená informácia, ktorá vyplýva zo spomínanej „správy k spisu“ a písomnej výpovede spoločnosti Cerestar, predstavuje rozhodujúci dôkaz o existencii kartelu s kyselinou citrónovou.

221. V tejto súvislosti treba v prvom rade poukázať na to, že — ako vyplýva aj z judikatúry Súdu prvého stupňa — pojem „rozhodujúci dôkaz o existencii kartelu“ v zmysle ustanovení časti B písm. b) oznámenia o spolupráci sa „nevzťahuje na dôkazy, ktoré sú samy osebe dostatočné na dokázanie existencie kartelu“. [132] Musí teda ísť nielen o orientačný zdroj pre vyšetrovania, ktoré má viesť Komisia, ale o dôkazy, ktoré možno priamo použiť ako hlavný dôkazný podklad rozhodnutia konštatujúceho porušenie. [133]

222. Ustanovenia časti B písm. b) oznámenia o spolupráci nevyžadujú, aby sa poskytli dôkazné prostriedky o všetkých skutočnostiach konštatovaných v rozhodnutí Komisie. [134] Poskytnutý dôkaz sa preto nemusí vzťahovať za celé obdobie existencie kartelu. Nevyžaduje sa ani to, aby sa dôkaz poskytol vo forme priameho svedectva účastníkov protiprávnej činnosti. Prvé a štvrté tvrdenie v bode 217 sú preto nedôvodné a musia sa zamietnuť.

223. Samotná skutočnosť, že po stretnutí 29. októbra 1998 spoločnosť Cerestar mala v úmysle poskytnúť ďalšie informácie alebo že jej Komisia zaslala žiadosť o informácie nie je relevantná na preukázanie toho, či dôkaz poskytnutý na uvedenom stretnutí bol rozhodujúcim dôkazom o existencii kartelu. Piate a šieste tvrdenie uvedené v bode 217 preto treba rovnako zamietnuť.

224. Pokiaľ ide o nedostatočnú presnosť informácií, ktoré poskytla spoločnosť Cerestar 29. októbra 1998 v súvislosti s dátumami stretnutí kartelu a s ich účastníkmi, chcel by som poukázať na to, že skutočnosti, ktoré uviedla spoločnosť ADM — že podľa informácií bolo osem stretnutí označených len za „možné“ stretnutia kartelu, že totožnosť osôb bola poskytnutá len v súvislosti s troma stretnutiami kartelu, ktoré sa skutočne preukázali, a že Komisia pri svojich šetreniach

132 — Pozri rozsudky Tokai Carbon a i./Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 30, bod 362; BASF/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 30, bod 492, a rozsudok Súdu prvého stupňa z 15. marca 2006, Daiichi Pharmaceutical/Komisia, T-26/02, Zb. s. II-713, bod 156, v ktorých sa pozornosť upriamila na skutočnosť, že prídavné meno „dostatočný“ v časti B písm. a) oznámenia o spolupráci sa nenachádzal v jeho časti B písm. b). Pozri aj rozsudky z 26. apríla 2007, Bolloré a i./Komisia, T-109/02, T-118/02, T-122/02, T-125/02 a T-126/02, T-128/02 a T-129/02, T-132/02 a T-136/02, Zb. s. II-947, bod 692.

133 — Pozri rozsudok BASF/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 30, bod 493, a Daiichi Pharmaceutical/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 132, bod 157.

134 — Pozri v tomto zmysle rozsudok Daiichi Pharmaceutical/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 132, bod 162.

zistila, že šesť spomínaných stretnutí sa neuskutočnilo —, nemôžu vylúčiť možnosť, že poskytnutím takých informácií Cerestar skutočne predložila Komisii rozhodujúci dôkaz. Faktom zostáva, ako vyplýva aj z tvrdení ADM, že na základe týchto informácií — pod podmienkou prípadných primeraných a dôvodných výhrad vzhľadom na čas, ktorý uplynul, a údajne nedostatočnú dokumentáciu — Cerestar mohla identifikovať určitý počet stretnutí kartelu potvrdených v napadnutom rozhodnutí a osoby, ktoré sa ich zúčastnili. [135]

225. Napokon, pokiaľ ide o údajne neurčité a nepresvedčivé informácie, ktoré Cerestar poskytla 29. októbra 1998 o predmete stretnutí kartelu, a nepresné údaje o dohodnutých cenách a kvótach, tieto skutočnosti nepovažujem za dostatočný základ na to, aby sa vylúčila možnosť, že v uvedený deň Cerestar poskytla rozhodujúce dôkazy o existencii kartelu.

226. Je nesporné, že tieto informácie nie sú natoľko úplné, aby z nich bolo možné odvodiť dátum, čas, účastníkov, predmet a priebeh diskusií každého potvrdeného stretnutia kartelu. Ale pri každom zo stretnutí sa v týchto informáciách uvádzajú konkrétne podrobnosti, ktoré ich robia priamo použiteľnými ako skutkové dôkazy o porušení a sú preukázané na základe kombinácie týchto informácií a dôkazov, ktoré Komisia zhromaždila neskôr z iných zdrojov.

227. Je síce pravda, že napríklad v prípade stretnutia kartelu 19. mája 1992 v Jeruzaleme v informáciách spoločnosti Cerestar nebol uvedený subjekt diskusií, ale len približný dátum, miesto a účastníci, avšak Komisia na ich základe bola schopná zistiť, aj vďaka informáciám od iných podnikov, že na tomto stretnutí sa diskutovalo o systéme kompenzácií pri započítaní predajov medzi členmi kartelu v prípadoch, keď sa prekročili dohodnuté individuálne trhové podiely [136]. Zároveň informácie získané od iných podnikov boli potvrdené informáciami, ktoré Cerestar poskytla 29. októbra 1998, ktoré obsahovali, hoci bez označenia konkrétnych stretnutí kartelu, všeobecný opis tohto kompenzačného systému a podrobnosti o množstvách individuálnych transakcií, ktoré Cerestar vykonala na účely započítania.

228. V informáciách o stretnutí v Bruseli 2. novembra 1994 [137] Cerestar poukázala aj na

135 — Ide okrem iného o tieto stretnutia: stretnutie z 19. mája 1992 v Jeruzaleme (pozri odôvodnenie č. 103 napadnutého rozhodnutia a stranu 5 písomnej výpovede Cerestar, kde sa nasledujúci deň uvádza ako pravdepodobný deň stretnutia a ide teda o minimálnu odchýlku); stretnutie z 1. júna 1993 v Írsku (pozri odôvodnenie č. 113 napadnutého rozhodnutia a stranu 6 písomnej výpovede Cerestar) a stretnutie z 27. októbra 1993 v Bruggách (pozri odôvodnenie č. 118 napadnutého rozhodnutia a stranu 6 písomnej výpovede Cerestar).

136 — Pozri odôvodnenie č. 103 napadnutého rozhodnutia.

137 — Pozri odôvodnenie č. 122 napadnutého rozhodnutia a strany 7 až 8 písomnej výpovede Cerestar.

predmet diskusií, okrem iného na plán o nadviazaní kontaktov s konkurenčnými čínskymi výrobcami prostredníctvom zástupcov a o oboznámení ich s možnosťou podania antidumpingovej žaloby, ktorý sa na ňom dohodol.

229. Skutočnosť, že na preukázanie skutočností o porušení, napríklad rôznych potvrdených stretnutí kartelu, bola Komisia nútená doplniť dôkaz spoločnosti Cerestar z 29. októbra 1998 informáciou, ktorú následne získala od iných členov kartelu alebo od samotnej spoločnosti Cerestar, nevylučuje „rozhodujúcu“ hodnotu týchto prvých dôkazov, ktoré sa dali skutočne priamo použiť a neslúžili len ako zdroj pre usmernenie ďalšieho vyšetrovania Komisie.

230. Je rovnako nesporné, že informácie Cerestar z 29. októbra 1998 neobsahovali presné údaje o dohodnutých cenách a pokiaľ ide o kvóty, uvádzali len kvótu pridelenú spoločnosti Cerestar vo výške 5 % z celkového celosvetového predaja členov kartelu.

231. Napriek tomu však na základe týchto informácií bolo možné identifikovať členov kartelu, určiť obdobie rokov 1991 až 1995 ako približné obdobie trvania kartelu, určiť počet stretnutí kartelu, miesto ich konania a účastníkov, zhromaždiť podrobné súvislosti o vstupe spoločnosti Cerestar do kartelu, získať všeobecný — ale nie neurčitý — opis mechanizmu fungovania kartelu s údajmi o jednotlivých druhoch stretnutí („masters“ a „šerpov“) a o rozličných predmetoch úpravy v jednotlivých dohodách (napríklad ceny, pridelenie trhových podielov a výmena informácií o objemoch predaja). Poskytnutím takých informácií, aj napriek tomu, že neobsahovali číselné údaje o dohodnutých cenách a kvótach, Cerestar podľa mňa nepochybne predložila rozhodujúci dôkaz o existencii kartelu [138], a tým značným spôsobom zjednodušila úlohu Komisie pri rekonštrukcii a preukazovaní skutočností predstavujúcich porušenie. Či si táto pomoc Cerestar, vzhľadom na obmedzenú úroveň poskytnutých podrobností, zaslúžila také výrazné zníženie pokuty, aké jej Komisia poskytla (90 %), je už úplne iná otázka, ktorú samozrejme nemožno na tomto mieste posúdiť.

232. ADM svojimi tvrdeniami preto podľa mňa nemôže preukázať, že Komisia sa dopustila nesprávneho posúdenia, keď konštatovala, že informácie, ktoré spoločnosť Cerestar poskytla na stretnutí 29. októbra 1998, predstavovali rozhodujúci dôkaz o existencii kartelu s kyselinou citrónovou.

138 — Pozri podobné návrhy v podobných veciach, rozsudky BASF/Komisia, už citovaný v poznámke pod čiarou 30, bod 568, ako aj z 27. septembra 2006, Roquette Frères/Komisia, T-322/01, Zb. s. II-3137, body 238 až 244, najmä bod 242, Archer Daniels Midland/Komisia, T-329/01, Zb. s. II-3255, body 320 až 324, najmä bod 323.

233. Námietka v tomto ohľade, ktorú ADM formulovala v žalobe na prvom stupni, by sa preto podľa mala zamietnuť.

L — *Opätovné stanovenie výšky pokuty uloženej spoločnosti ADM*

234. Vychádzajúc z dôsledkov a záverov predchádzajúcich úvah zastávam názor, že Súdny dvor by mal vo svojom konečnom rozsudku podľa prvého odseku článku 61 štatútu opätovne stanoviť výšku pokuty uloženej spoločnosti ADM v napadnutom rozhodnutí takýmto spôsobom: mal by zrušiť 35-percentné zvýšenie, ktoré Komisia uložila z dôvodu priťažujúcej okolnosti spočívajúcej vo vedúcej úlohe v karteli; následne by mal na sumu 58,8 milióna eur uplatniť 50-percentné zníženie, ktoré Komisia uložila podľa časti D oznámenia o spolupráci.

235. Pokuta uložená spoločnosti ADM by sa teda mala znížiť na 29,4 milióna eur.

M — *O trovách*

236. Podľa článku 122 prvého odseku rokovacieho poriadku, ak je odvolanie dôvodné a Súdny dvor sám rozhodne s konečnou platnosťou vo veci samej, potom rozhodne aj o trovách konania. Podľa článku 69 ods. 2 rokovacieho poriadku, uplatniteľného na konanie o odvolaní na základe článku 118 toho istého rokovacieho poriadku, účastník konania, ktorý vo veci nemal úspech, je povinný nahradiť trovy konania, ak to bolo v tomto zmysle navrhnuté. V súlade s ustanoveniami odseku 3 prvého pododseku toho istého článku však Súdny dvor môže rozdeliť náhradu trov konania medzi účastníkov konania alebo rozhodnúť tak, že každý z účastníkov konania znáša svoje vlastné trovy konania, ak účastníci konania nemajú úspech v jednej časti alebo vo viacerých častiach predmetu konania, alebo z výnimočných dôvodov.

237. Vzhľadom na to, že v tejto veci účastníci konania nemali úspech v častiach svojich dôvodov, považujem za primerané, aby sa rozhodlo, že každý z účastníkov konania znáša svoje vlastné trovy odvolacieho konania.

238. Vzhľadom na čiastočné zrušenie napadnutého rozsudku a čiastočný úspech ADM v jej dôvodoch proti napadnutému rozhodnutiu považujem za primerané, aby sa čiastočne prijali návrhy, ktoré žalobkyňa formulovala v tomto ohľade v odvolaní, aby sa zmenilo rozhodnutie o trovách prijaté v napadnutom rozsudku. V tejto súvislosti navrhujem, aby sa Komisia zaviazala na zaplatenie jednej štvrtiny trov konania, ktoré vznikli spoločnosti ADM v prvostupňovom konaní, namiesto pôvodnej jednej desatiny a spoločnosť ADM by sa mala zaviazať na zaplatenie zvyšnej časti trov uvedeného konania.

III — Návrh

239. Na základe uvedeného navrhujem, aby Súdny dvor:

1. zrušil rozsudok Súdu prvého stupňa Európskych spoločenstiev z 27. septembra 2006 vo veci Archer Daniels Midland/Komisia (T-59/02) v rozsahu, v akom sa v ňom zamieta námietka spoločnosti ADM týkajúca sa údajného porušenia práv na obranu z toho dôvodu, že v oznámení o výhradách sa neuviedli skutkové okolnosti, na základe ktorých Komisia považovala túto spoločnosť za jedného z vodcov kartelu v rozhodnutí Komisie 2002/742/ES z 5. decembra 2001 týkajúceho sa konania o uplatnení článku 81 Zmluvy ES a článku 53 Dohody EHP (COMP/E-1/36.604 — Kyselina citrónová), alebo subsidiárne zrušil uvedený rozsudok v rozsahu, v akom sa v ňom zamieta námietka spoločnosti ADM týkajúca sa porušenia procesných záruk v súvislosti s tým, že Komisia použila správu FBI ako dôkaz o údajnej vedúcej úlohe ADM v karteli;

2. zrušil uvedený rozsudok v rozsahu, v akom sa v ňom zamieta námietka spoločnosti ADM týkajúca sa údajného porušenia zásady proporcionality, ku ktorému došlo tak, že sa zamietlo uznanie existencie takých poľahčujúcich okolností, ktoré sú vymedzené v tretej zarážke časti 3 Usmernení Komisie k metóde stanovenia pokút uložených podľa článku 15 ods. 2 nariadenia č. 17 a článku 65 ods. 5 Zmluvy ESUO;

3. zrušil uvedený rozsudok v rozsahu, v akom sa v ňom zamieta námietka spoločnosti ADM týkajúca toho, že Komisia nesprávne uplatnila ustanovenia časti B písm. b) svojho oznámenia o neuložení alebo znížení pokút v prípadoch kartelov;

4. určil výšku pokuty uloženej spoločnosti ADM na 29,4 milióna eur;

5. vo zvyšnej časti odvolanie zamietol;

6. zaviazal Komisiu na náhradu jednej štvrtiny trov konania, ktoré žalobkyni vznikli v konaní pred Súdom prvého stupňa, a na náhradu svojich vlastných trov odvolacieho konania;

7. zaviazal žalobkyňu na náhradu troch štvrtín trov konania, ktoré jej vznikli v konaní pred Súdom prvého stupňa, a na náhradu celkových trov konania Komisie, ako aj na náhradu svojich vlastných trov odvolacieho konania.